

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

На правах рукопису

Кафедра теорії і методики дошкільної освіти

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ
ТІСТОПЛАСТИКИ**

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Виконала:
Довгейко Людмила Юріївна
62-1МДО група
факультет дошкільної освіти

Науковий керівник:
Куліш Інна Дмитрівна
канд.пед.наук, доцент

Глухів – 2025

Анотація.

У роботі комплексно досліджено проблему формування естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики. У першому розділі здійснено теоретико-методологічний аналіз наукових джерел із проблеми дослідження, уточнено сутність понять «компетентність», «естетична компетентність», «естетичне виховання», розкрито їх співвідношення. Визначено структуру естетичної компетентності, що охоплює когнітивний, емоційно-ціннісний і діяльнісний компоненти, які в сукупності забезпечують здатність дитини сприймати, оцінювати й творити красу. Показано роль декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема тістопластики, у розвитку художнього смаку, уяви, дрібної моторики, культури почуттів та потреби у творчому самовираженні.

У другому розділі розроблено діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості естетичної компетентності старших дошкільників, який ґрунтується на системі критеріїв і показників (естетичне сприймання, художньо-творча активність, емоційно-ціннісне ставлення). Запропоновано систему роботи з тістопластикою, що має поетапний характер: від формування елементарних умінь і сенсорних уявлень до створення сюжетних та декоративних композицій. Обґрунтовано доцільність інтеграції занять із тістопластики з музикою, літературою, природознавством, що підсилює емоційно-виховний ефект.

Подано методичні рекомендації для педагогів щодо організації занять із тістопластики в закладах дошкільної освіти. Наголошено на важливості створення естетичного середовища, добору матеріалів і зразків для натхнення, поступового ускладнення завдань, урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей. Особливу увагу приділено поєднанню індивідуальної й колективної діяльності, що сприяє розвитку комунікативних умінь, здатності до співпраці й співтворчості.

Загалом результати дослідження підтверджують, що тістопластика є ефективним педагогічним засобом формування естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку, оскільки інтегрує сенсорний, пізнавальний, емоційний і творчий розвиток, формує художній смак і естетичні цінності, створює основу для подальшого культурного становлення особистості.

Ключові слова: *естетична компетентність, дошкільний вік, тістопластика, естетичне виховання, художньо-творча діяльність, заклад дошкільної освіти.*

Annotation.

The research comprehensively addresses the problem of developing aesthetic competence in older preschool children through dough modeling (salt dough art). The first chapter provides a theoretical and methodological analysis of the problem, clarifies the concepts of «competence», «aesthetic competence», and «aesthetic education», and reveals their interrelation. Aesthetic competence is defined as an integrated formation that includes cognitive, emotional-value, and activity components, ensuring a child's ability to perceive, evaluate, and create beauty. Special attention is given to the role of applied and decorative arts, particularly dough modeling, in fostering imagination, fine motor skills, artistic taste, cultural sensitivity, and the need for creative self-expression.

The second chapter presents a diagnostic toolkit for determining the levels of aesthetic competence development in preschoolers, based on clearly defined criteria and indicators such as aesthetic perception, artistic creativity, and emotional-value attitude to art. A step-by-step system of work with dough modeling is proposed, progressing from mastering elementary techniques and sensory perceptions to creating narrative and decorative compositions. The integration of dough modeling with music, literature, and environmental studies is substantiated, which enhances the educational and emotional effect of artistic activity.

The authors offer methodological recommendations for preschool teachers on organizing dough modeling activities. The importance of creating an aesthetically rich environment, selecting appropriate materials and artistic samples, gradually complicating tasks, and considering children's age-related and individual characteristics is emphasized. The combination of individual and collective creative activity is highlighted as an important factor in fostering communication skills, cooperation, and co-creativity among children.

In general, the study confirms that dough modeling is an effective pedagogical tool for developing aesthetic competence in older preschool children,

as it integrates sensory, cognitive, emotional, and creative development. It helps to cultivate aesthetic values, artistic taste, and the culture of feelings, thus laying the foundation for children's further cultural and artistic growth.

Key words: *aesthetic competence, preschool age, dough modeling, aesthetic education, artistic and creative activity, preschool institution.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	11
1.1. Проблема формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку в педагогічній теорії і практиці	11
1.2. Специфіка формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.....	20
1.3. Тістопластика як засіб формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку	28
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ТІСТОПЛАСТИКИ	39
2.1. Діагностичний інструментарій для виявлення рівнів сформованості естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.....	39
2.2. Система роботи з формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики.....	47
Висновки до другого розділу.....	87
Поради для педагогів щодо формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики.....	89
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Сьогодні, коли українське суспільство переживає непрості часи та активно переосмислює власні цінності, питання розвитку естетичної компетентності дошкільників набуває особливого значення. Дошкільний вік – це період, коли світ дитини наповнюється новими образами, враженнями, емоціями, а здатність відчувати і розуміти красу лише починає формуватися. Саме зараз важливо закласти підґрунтя для майбутнього художнього смаку, уміння бачити гармонію в навколишньому середовищі та створювати власний естетичний простір.

У часи воєнних подій і нестабільності мистецтво й творчість стають не лише джерелом розвитку, а й способом психологічної підтримки, засобом збереження внутрішньої рівноваги та оптимізму. Занурення у світ кольору, звуку, форми допомагає дитині відволіктися від тривожних думок, відкриває нові можливості для самовираження та розширює емоційний досвід.

В українській системі дошкільної освіти естетичне виховання розглядається як невід’ємна складова гармонійного розвитку особистості. Законодавчі та нормативні документи, зокрема Базовий компонент дошкільної освіти [2], визначають його не як факультативний елемент, а як важливий напрям, що забезпечує формування у дітей уміння цінувати красу, розуміти її прояви та творити прекрасне у власній діяльності.

Розвиток естетичної компетентності – це не лише малювання чи співи, а й уміння помічати особливе в буденних речах, відчувати емоційний відгук на твори мистецтва, сприймати природу як джерело натхнення. У старшому дошкільному віці ці навички формуються через поєднання спостережень та практичної творчої діяльності.

Отже, виховання естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку сьогодні – це не просто розвиток художніх здібностей, а створення міцної основи для формування духовно багатой, чутливої та творчої особистості, здатної цінувати і примножувати красу в будь-яких життєвих обставинах.

Проблематика формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку знайшла широке відображення в працях як класиків української педагогіки, так і сучасних дослідників. Ще К. Ушинський наголошував на необхідності розвитку у дітей здатності відчувати й розуміти красу, вбачаючи в цьому важливу умову духовного зростання особистості [24].

В. Сухомлинський підкреслював, що естетичне виховання тісно пов'язане з моральним і є «школою добрих почуттів», яка формує вміння співпереживати та цінувати прекрасне в людях і природі [24].

Серед сучасних українських дослідників питання естетичного виховання дошкільників розглядають Л. Масол, О. Савченко, Л. Коваль, Т. Поніманська, Г. Шевченко, які визначають його як інтегрований процес, що поєднує мистецьку, емоційно-чуттєву та пізнавальну складові.

Наукові праці М. Кияновської, Н. Лисенко присвячені розкриттю потенціалу образотворчого мистецтва та музики як провідних засобів розвитку естетичної культури в дошкільників.

Дослідники О. Дем'янюк, Н. Миропольська, Л. Петриченко акцентують на важливості міжпредметної інтеграції, коли естетичне виховання здійснюється не лише в межах спеціально організованих занять, але й у повсякденній діяльності – під час спілкування, прогулянок, ігор, ознайомлення з природою. Особливу увагу приділяють залученню дітей до народного мистецтва як джерела формування національної ідентичності та естетичного світогляду (Л. Оршанський, І. Руденко).

У зарубіжній педагогічній думці значний внесок у розвиток теорії естетичного виховання зробили М. Монтесорі, яка наголошувала на значенні вільної творчої діяльності та розвитку чуттів, Ж.-Ж. Руссо, котрий підкреслював природовідповідність виховання, та Г. Рід, який розглядав мистецтво як основний шлях формування гармонійної особистості [19].

Отже, аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку є багатовимірним

процесом, що поєднує розвиток художніх умінь, емоційної чутливості, моральних цінностей і здатності бачити та творити красу у своєму життєвому просторі.

Серед різноманітних видів образотворчої діяльності особливе місце посідає *тістопластика*. Це доступний і надзвичайно виразний вид дитячої творчості, що поєднує у собі мистецький, сенсорний і моторний розвиток. Робота з тістом сприяє розвитку дрібної моторики, що є важливим підґрунтям для мовленнєвого й інтелектуального зростання, стимулює фантазію, просторове мислення та вміння втілювати задум у матеріалі.

Тістопластика надає дітям можливість працювати з різними формами, фактурами, кольорами, створювати як прості, так і складні композиції. У процесі такої діяльності дитина вчиться гармонійно поєднувати елементи, добирати естетично привабливі кольорові поєднання, виражати власні емоції та настрої через матеріал. Крім того, цей вид творчості нерідко пов'язаний із тематичними завданнями, що дозволяють знайомити дітей з культурними традиціями, народними орнаментами, природними формами – тобто інтегрувати естетичний розвиток із пізнавальним та виховним процесом.

Таким чином, використання тістопластики у формуванні естетичної компетентності в старших дошкільників є не лише ефективним, але й природним способом залучення їх до творчості. Це дозволяє створювати умови, в яких дитина не просто копіює зразок, а вчиться бачити красу, переосмислювати її та втілювати у власних роботах. Усе це визначає доцільність і значущість дослідження, присвяченого темі «Формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й розробити систему роботи з формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики.

Об'єкт дослідження: процес формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

Предмет дослідження: система роботи з формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми формування естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики.

2. Обґрунтувати тістопластику як засіб формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

3. Розробити діагностичний інструментарій для виявлення рівнів сформованості естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

4. Розробити систему роботи з формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики.

4. Надати методичні рекомендації для вихователів щодо розвитку естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (40 найменувань), 5 додатків.

Повний обсяг магістерської роботи становить 102 сторінки, основний текст – 95 сторінки.

Апробацію результатів дослідження здійснено на XV Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції молодих учених та студентів «Глухівські наукові читання – 2025. (10–12 листопада 2025 р., м. Глухів).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези

Художньо-творчий потенціал тістопластики у розвитку естетичної компетентності дошкільників. Глухівські читання – 2025. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : збірник матеріалів XV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (10 -12 листопада 2025 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2025. С. 1928 - 1931

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Проблема формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку в педагогічній теорії і практиці

Сьогодні освіта переживає період активних змін. Наголос поступово зміщується з простого накопичення знань та вмінь до формування здатності застосовувати їх у реальному житті. Це стосується і дошкільної освіти, де дедалі більше уваги приділяється розвитку ключових компетентностей, серед яких важливе місце займає *естетична*.

Гармонійний розвиток особистості неможливий без естетичного виховання. Воно формує вміння бачити і творити красу, розвиває чутливість до гармонії, допомагає відрізнити прекрасне від випадкового чи дисгармонійного. Найчастіше ці якості розвиваються у процесі художньо-творчої діяльності, коли діти отримують практичний досвід, що стимулює їхню пізнавальну активність, ініціативність і самостійність.

Проблема естетичного виховання вже давно перебуває у полі зору науковців. Її *філософські основи* розкривали у своїх працях Г. Васянович, В. Моляко, Л. Хомич; *психологічні аспекти* вивчали О. Киричук, В. Роменець, Г. Костюк, С. Максименко; *педагогічні підходи* обґрунтовували Н. Дем'янко, О. Джус, Л. Іванова, С. Морозова, С. Процик, О. Пшеврацька, Н. Роман, А. Богуш, Л. Калмикова.

Історико-педагогічний аналіз цього питання здійснювали З. Борисова, В. Ворожбит, Т. Грищенко, Л. Жербіна, І. Зарудна, А. Калениченко, О. Котикова, Є. Марченко, О. Овчарук, А. Омельченко, Т. Тюльпа, О. Федорова та інші [21].

Науковий аналіз процесу формування естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку дозволяє виокремити кілька підходів.

Поліхудожній підхід (В. Базарний, Л. Машар, Б. Юсов та ін.) спрямований на формування цілісного мислення, цілісного сприйняття навколишнього світу та мистецтва. Він допомагає дитині побачити світ як єдине ціле, розвивати творчі здібності та виявляти власний таланти.

Полікультурний підхід (Дж. Бенкс, К. Грант, О. Гукаленко, Н. Кузьміна, І. Макуріна, Л. Супрунова, П. Янг та ін.) забезпечує залучення дитини до світової культури, формування полікультурного середовища, у якому вона освоює досвід поколінь і долучається до національних та загальнолюдських культурних традицій. Він сприяє розвитку естетичної культури та наповнює освітнє середовище цінностями, що поєднують загальнолюдське, національне й особистісне.

Партисипативний підхід (О. Афанасьева, І. Касьянова та ін.) відображає методико-технологічний аспект становлення естетичної компетентності. Він базується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії між педагогом і дітьми, створенні комфортних умов для творчого розвитку, самовираження та індивідуалізації освітнього процесу [7].

Сучасні вимоги дошкільної освіти визначають формування ключових компетентностей – соціальної, комунікативної, інформаційної, когнітивної, загальнокультурної та, безумовно, *естетичної*. Оволодіння ними допомагає дитині успішно адаптуватися у суспільстві, розкривати власний потенціал і жити у гармонії з навколишнім світом. Оскільки мова у нашому науковому дослідженні йде про формування *естетичної компетентності*, то вважаємо за необхідне зупинитися детальніше на тлумаченні понять «компетенція» та «компетентність».

В «Етимологічному словнику англійської мови» зазначено, що поняття «competency» виникло у 1590 році, має корінь «compete» («суперництво»), запозичений із латинського слова «competentia» (переклад – «збиратися, згода, симетрія»), і визначається як спроможність забезпечити життєві потреби. З 1797 року трактується як «достатньо кваліфікований» (Кляйн Е., 1996) [12].

Слід зазначити, що у мовленнєвій практиці лексема «competency» фігурувала раніше, ніж слово «competence». Надалі при одночасному вжитку тривалий час поняття компетентності і компетенції вважалися абсолютно тотожними і позначали спроможність особи робити щось успішно або ефективно.

У «Словнику іншомовних слів» компетентність (із лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний) означає поінформованість, обізнаність, авторитетність. Компетенція (лат. *competentia*, від *compeo* – взаємопрагну, відповідаю, підходжу) – коло повно-ажень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, у яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід (Айзікова Л.В., 2008) [1].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» прикметник «компетентний» подано у двох значеннях: 1) який має достатні знання в якій-небудь галузі; який чим-небудь добре обізнаний, тямущий; який ґрунтується на знанні, кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний. Іменник «компетенція» також має подвійну інтерпретацію: 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи (Бусел В.Т., 2005) [6].

За таким трактування різниця між змістом цих понять майже непомітна, але компетентність все ж таки позначена дещо ширше. Саме тому науковці намагаються чіткіше розвести ці поняття.

Л. Айзікова вважає, що поняття «компетенція» більше пов'язане з внутрішніми характеристиками та якостями особистості, тоді як «компетентність» відображає її зовнішні прояви, насамперед у поведінці (Айзікова Л.В., 2008) [1]. Водночас дослідниця не подає детального розмежування цих термінів.

М. Головань, навпаки, чітко аргументує, що компетентність має системний характер, адже поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід та особистісні якості, які визначають прагнення, здатність і готовність розв'язувати завдання й

проблеми, усвідомлюючи при цьому важливість як самого процесу, так і його результату. На його думку, компетентність формується шляхом опанування окремих компетенцій та їх практичного застосування в конкретній діяльності (Головань М.С., 2011) [8]. Таким чином, компетенція розглядається як складова, більш вузька складова поняття «компетентність».

М. Головань пропонує розглядати поняття «компетенція» у трьох взаємопов'язаних вимірах: як коло питань чи проблем, у яких людина має бути обізнана, а також як межі повноважень, наданих певному суб'єкту (посадовій особі, органу управління, колективу тощо); як сукупність набутого досвіду, інформаційних ресурсів і знань у конкретній галузі, якими володіє особа; як соціально визначену вимогу до рівня підготовки людини у певній сфері [8].

На початку ХХІ століття термін «компетентність» упевнено увійшов в освітню сферу, що підтверджується його широким використанням фахівцями країн Європейського Союзу. У цьому контексті під компетентністю розуміли здатність людини активно застосовувати свої знання та вміння для досягнення навчальних результатів у нових, незнайомих ситуаціях. Згодом Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнень та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction – IBSTPI) уточнив це визначення, трактуючи компетентність як спроможність кваліфіковано виконувати діяльність, завдання або роботу. При цьому поняття охоплює сукупність знань, умінь і ставлень, що дають можливість особистості діяти ефективно та результативно, досягаючи визначених стандартів у професійній сфері чи певному виді діяльності.

У психології та педагогіці поняття «компетенція» та «компетентність» широко застосовуються, особливо при розгляді питань, пов'язаних із модернізацією освіти та оцінюванням якості дошкільної підготовки.

Реформа дошкільної освіти в Україні є складовою частиною загального процесу оновлення системи освіти. Одним із ключових напрямів цього оновлення та узгодження змісту дошкільної ланки з наступними етапами

навчання є орієнтація програм на формування компетентності у дітей дошкільного віку.

Компетентність зазвичай трактується як інтегральна особистісна характеристика, що виражається у здатності та готовності діяти на основі набутих знань і досвіду, засвоєних у процесі навчання й соціалізації, та спрямованих на самостійну і результативну діяльність (Ф. Бацевич, Л. Сварина, О. Овчарук, Н. Шумарова) [14].

Інші підходи розглядають її як соціальний стандарт підготовки дитини до продуктивної діяльності (А. Хуторський); психологічне утворення, що включає знання, уявлення, алгоритми дій, систему цінностей і відносин, які проявляються через компетентності в діяльності (І. Зимня); специфічну здатність до ефективного виконання конкретних завдань у певних умовах, що охоплює вузькоспеціальні знання, практичні навички, способи мислення та усвідомлення відповідальності за власні дії (Дж. Равен); особистісну характеристику (С. Вершловський, Ю. Кулюткін); реалізацію певних функцій (В. Кричевський); сукупність комунікативних, організаторських і конструктивних умінь (Т. Поніманська) [18].

Отже, компетентність можна визначити через три ключові риси: *мобільність знань* – уміння оперувати актуальною інформацією та швидко адаптуватися до змін; *гнучкість методів* – здатність обирати й застосовувати найбільш доречний спосіб дії у конкретних умовах; *критичне мислення* – уміння знаходити оптимальні рішення, обґрунтовано відкидати помилкові варіанти та ставити під сумнів навіть ефективні, але недосконалі підходи.

Слушною є думка О. Гогоберидзе, який виокремлює такі різновиди естетичної компетентності:

- *образно-мовленнєва компетенція* – уміння сприймати та створювати художні твори, користуватися засобами мистецької виразності, опановувати мову образного мистецтва, включно з технікою та навичками створення художнього образу;

- *вербально-образна компетенція* – знання базового набору мистецьких термінів і їх значень, а також уміння доречно застосовувати їх у розмовах про твори мистецтва;

- *образно-стильова компетенція* – обізнаність з основними мистецькими стилями та характерними ознаками, що визначають належність об'єкта до певного стилю; здатність, за потреби, створювати об'єкти з конкретними стильовими характеристиками;

- *стратегічна компетенція* – допитливість і здатність помічати у повсякденному житті яскраві враження, які згодом можуть трансформуватися в художні образи;

- *продуктивно-образна компетенція* – уміння не лише відтворювати вже існуючі образи, а й творчо підходити до їх створення, вирішуючи кожного разу нові, унікальні завдання.

На думку науковців, показником рівня розвитку естетичної компетенції є основні компоненти особистості: *когнітивний, емоційно-мотиваційний, предметно-практичний* (М. Коган, Л. Столяренко, Н. Шевандрін і ін.) [13]

Змістовим показником естетичної компетентності є поява якісних змін та новоутворень у різних сферах індивідуальності, поєднаних із сформованими екологічно значущими рисами особистості. Ці риси відображають гармонійний розвиток дитини та її здатність до ціннісного ставлення до світу, природи й мистецтва. Основні прояви можна розподілити за трьома сферами.

1. *Когнітивна сфера* – глибина й обсяг знань про жанри та виражальні засоби образотворчого мистецтва, уміння їх розпізнавати, аналізувати та порівнювати. Сюди ж можна віднести розвиток художнього словника, обізнаність з культурною спадщиною та розуміння символіки у мистецтві.

2. *Емоційно-мотиваційна сфера* – розвиток природних емоційно-естетичних якостей дошкільника, зокрема композиційного мислення, зорової пам'яті, уваги, естетичного сприйняття реальності й мистецьких творів, уяви, спостережливості. Важливими є також формування позитивного емоційного

ставлення до художньої діяльності, інтересу до творів мистецтва, уміння переживати й інтерпретувати емоційний зміст образу.

3. *Природно-практична сфера* – сформованість уявлень про жанри та види мистецтва, здатність до самостійної творчої діяльності та реалізації власних художніх задумів. У цій сфері важливою є не лише технічна майстерність, а й уміння експериментувати з матеріалами, засобами виразності та стилістикою (Додаток А).

Естетичну компетентність можна визначити як здатність особистості сприймати і розуміти прекрасне у повсякденному житті, мистецтві, дійсності та прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси [14].

З огляду на вищезазначене, *естетичну компетентність дитини дошкільного віку ми визначаємо* як цілісне особистісне утворення, що поєднує не лише обсяг знань та сформованих умінь у сфері мистецтва й естетики, а й усвідомлену систему цінностей, здатність емоційно реагувати на красу в навколишньому світі та у власній діяльності. Вона охоплює вміння відчувати гармонію, помічати й оцінювати естетичні явища, а також бажання і здатність творити, самостійно виражати свої почуття й думки у художній формі. Така компетентність не лише збагачує внутрішній світ дитини, а й забезпечує гармонійний розвиток її особистості, сприяє налагодженню змістовної, емоційно забарвленої взаємодії з людьми та природним і культурним оточенням.

Розвиток естетичної компетентності це процес багатогранний і тривалий, який охоплює весь спектр знань, умінь та навичок, що дитина поступово засвоює у навчально-виховному процесі. Він відображає не лише рівень обізнаності у сфері мистецтва, а й здатність до емоційного відгуку, розуміння художнього образу та прагнення до творчого самовираження.

На основі досліджень сприймання живопису дітьми дошкільного віку, проведених низкою науковців, виокремлено кілька рівнів естетичного розвитку дошкільників [23].

Перший рівень (приблизно 3–4 роки) характеризується тим, що дитина емоційно реагує, коли впізнає знайомі предмети або образи на картині; реакція часто пов'язана з особистим досвідом та простими асоціаціями.

Другий рівень (близько 5 років) передбачає, що дитина починає не лише впізнавати зображене, а й помічати окремі естетичні якості твору – кольорову гаму, гармонійність форми, динаміку зображення.

Третій рівень (6–7 років) свідчить про здатність дошкільника виходити за межі зовнішнього сприймання, вловлюючи внутрішній зміст художнього образу, емоційний настрій, який заклав автор, і навіть робити власні висновки про ідею твору.

Таким чином, перехід від одного рівня до іншого відображає не просто зростання обізнаності, а й розвиток більш тонкого естетичного чуття, що стає підґрунтям для подальшої творчої діяльності. Саме на цьому етапі особливого значення набувають методи й засоби, здатні максимально розкрити дитячий потенціал, зокрема й тістопластика, яка поєднує сенсорний досвід, образне мислення та емоційно-естетичну сферу.

Таким чином, аналіз теоретичних засад формування естетичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку свідчить, що вона є багатовимірним утворенням, яке поєднує знання, уміння, навички, ціннісні орієнтації та емоційно-естетичний досвід дитини. Сучасні підходи до її розвитку базуються на інтеграції різних видів художньо-творчої діяльності, спрямованих на формування здатності сприймати, оцінювати та створювати красу у навколишньому світі та мистецтві.

У науковій літературі наголошується на значенні художньо-естетичного виховання як важливого чинника гармонійного розвитку особистості, становлення її творчого потенціалу, креативності та емоційної чутливості. Особливу роль у цьому процесі відіграє створення сприятливого освітнього середовища, що поєднує національні культурні традиції, світовий мистецький досвід та індивідуальні можливості дитини.

Формування естетичної компетентності у старших дошкільників є цілісним і безперервним процесом, який забезпечує не лише розвиток творчих здібностей, а й формування ціннісного ставлення до мистецтва, культури та краси як важливих складових особистісного становлення.

Наступний підрозділ нашої наукової розвідки буде присвячений специфіці формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

1.2. Специфіка формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

У сучасному суспільстві особливо цінуються особистості, здатні до креативного мислення, оригінальних рішень та прояву індивідуальності у власній діяльності. Високу суспільну значущість мають люди, які володіють глибоким розумінням мистецтва, вміють усвідомлено оцінювати естетичні аспекти навколишньої дійсності та керуються у своєму житті категоріями краси, гармонії й досконалості. Дослідження свідчать, що такі особистості не лише успішно адаптуються до соціальних умов, але й збагачують культурне середовище, вносячи у нього творчі елементи та сприяючи поступальному розвитку мистецтва.

Значущість реалізації завдань естетичного виховання знаходить своє нормативне закріплення у Законі України «Про дошкільну освіту» [9] та Базовому компоненті дошкільної освіти України [2]. Ці документи акцентують увагу на важливості художньо-естетичного розвитку дітей п'яти-шести років, формуванні в них умінь застосовувати різноманітні засоби та види образотворчої діяльності. Така спрямованість роботи сприяє не лише збагаченню естетичного досвіду, а й становленню мистецько-творчої компетентності, що є фундаментом подальшого особистісного та культурного розвитку дитини.

Поняття «естетична компетентність» у науково-педагогічній літературі розглядається як інтегративна якість, що охоплює систему знань, умінь і навичок, а також емоційно-ціннісних орієнтацій, необхідних для адекватного сприйняття, розуміння, оцінювання і створення естетичних цінностей [16]. У дітей старшого дошкільного віку ця компетентність виявляється у здатності емоційно відгукуватися на явища навколишнього світу та мистецтва, вміннях інтерпретувати побачене, у прагненні до художнього самовираження через різні види творчої діяльності.

Вікові психологічні особливості дошкільників старшої групи створюють сприятливі умови для формування естетичної компетентності. У цей період, за даними Л. Виготського, О. Запорожця, Д. Ельконіна, відбувається якісний стрибок у розвитку довільної уваги, образної уяви, словесно-логічного та наочно-образного мислення, зростає здатність до емоційно-ціннісного сприйняття об'єктів і явищ. Дитина починає усвідомлювати не лише утилітарні, а й художні та естетичні властивості предметів, звертати увагу на їхню форму, колір, композиційні особливості. Суттєво зростає інтерес до художньої діяльності, у якій поєднуються процеси пізнання, емоційного переживання та творчого відтворення дійсності [22].

У дітей старшого дошкільного віку вже сформовано комплекс передумов, необхідних для становлення базової естетичної компетентності. На цьому етапі розвитку вони здатні усвідомлено сприймати й осмислювати різноманітні культурні та духовні цінності, а також знайомі з основними видами мистецтва – образотворчим, музичним, театральним і літературним. Їхнє емоційне реагування на естетичні прояви у повсякденному житті та мистецьких творах вирізняється більшою глибиною та вибірковістю, що виявляється у здатності виражати власні почуття через участь у різних видах творчої діяльності.

Діти цього віку починають демонструвати здатність до елементарного аналізу й оцінювання власних дій та вчинків однолітків, дотримання встановлених норм і правил взаємодії в колективі. На тлі цих соціальних змін

поступово формуються початкові прояви естетичного смаку, що включають чутливість до виразності лінії, форми, кольору та ритмічних структур.

Природні якості дитини – спонтанність, емоційність, щирість, відкритість до нового досвіду, а також розвинена уява і фантазія виступають потужними чинниками розвитку естетичних здібностей. Саме ці риси стимулюють прагнення до самовираження в художньо-естетичній сфері. З віком, паралельно зі зростанням естетичних потреб, відбувається поглиблення й розширення естетичних умінь та навичок. Формується й закріплюється духовна потреба в отриманні естетичних вражень, яку педагог має розвивати комплексно, поєднуючи її з удосконаленням здібностей до мистецької діяльності.

Взаємодія зростаючих естетичних потреб та розвинутих естетичних здібностей утворює динамічний процес, що максимально сприяє розвитку творчого потенціалу дитини та становленню її естетичного смаку, закладаючи фундамент для подальшої культурної та особистісної самореалізації [5]. Перш ніж говорити про специфіку формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку зупинимося детальніше на психологічних особливостях старших дошкільників.

Вікові психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку створюють комплекс передумов, які обумовлюють можливість цілеспрямованого формування естетичної компетентності; ці особливості слід розглядати як взаємопов'язану сукупність сенсорних, когнітивних, емоційно-вольових та соціально-мотиваційних змін.

По-перше, відбувається якісний стрибок у розвитку довільної уваги: п'ятирічна-шестирічна дитина уже вміє утримувати увагу на об'єкті або завданні протягом тривалого часу за наявності мотивації, свідомо розподіляти увагу між кількома компонентами діяльності та переключатися за потреби. Це забезпечує можливість детального сприймання художнього твору, аналізу його окремих елементів (колір, форма, композиція) і порівняння варіантів вираження, що має ключове значення для засвоєння живописних засобів.

По-друге, суттєво зростають можливості перцептивної організації: діти набувають здатності до аналітико-синтетичного сприйняття, тобто бачити ціле і виділяти в ньому значущі частини, а також, навпаки, узагальнювати окремі елементи в образні цілості. Поліпшується колірне й просторове розпізнавання, форми сприймаються не лише як контури, але й як носії смислу та емоції; дитина починає помічати відтінки, просторові співвідношення та ритмічні співвідношення у творі мистецтва.

По-третьє, у старшому дошкільному віці відбувається інтенсивний розвиток уяви та символічної функції: уява переходить від фрагментарних фантазій до більш послідовних, цілісних образів, які можуть бути передбачуваними й планованими. Це проявляється у здатності створювати у власній творчості пробні художні образи, трансформувати знайомі мотиви, комбінувати реальні й фантастичні елементи, а також у можливості реалізовувати внутрішні естетичні уявлення у конкретних матеріалах і техніках. Теоретичні положення Л. Виготського підкреслюють, що уява в цьому віці стає засобом вищих психічних функцій і тісно пов'язана з мовою та діяльністю, отже, художня уява є не лише джерелом творчості, а й інструментом пізнання художнього світу.

По-четверте, словесно-логічне мислення та мовленнєва експресія значно збагачуються: дитина розвиває навички опису побаченого, аргументації власного вибору кольорів або композиції, розповідної послідовності, пояснення мотивів свого образотворчого рішення. Мова все частіше використовується як засіб планування й регулювання творчого процесу: діти вміють передбачати етапи роботи, обговорювати варіанти, давати і сприймати конструктивний зворотний зв'язок. Це важливо для формування естетичної компетентності, оскільки усвідомлене естетичне судження потребує вербалізації сприйняття й емоційного ставлення.

По-п'яте, спостерігається розвиток пам'яті та мислення, необхідних для послідовного втілення художніх задумів: зростає обсяг оперативної пам'яті,

з'являється здатність зберігати в уяві етапи роботи, порівнювати зразки, відтворювати знайомі формально-образні структури й модифікувати їх. Логічні операції – класифікація, серіація, встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Все це дозволяє дитині систематизувати художні елементи та робити усвідомлені вибори при побудові композиції. У сукупності ці когнітивні зміни підсилюють можливість цілеспрямованої творчості та формування естетичних суджень.

По-шосте, емоційно-мотиваційна сфера зазнає значних трансформацій: емоційна чутливість до художніх вражень збільшується, виникає більш витончена здатність розрізняти емоційне забарвлення кольору, виражальність лінії, настроїв твору. Разом з тим розвиваються навички емоційної регуляції: дитина краще контролює імпульси, може терпіти фрустрацію при невдачах у творчій діяльності, шукає альтернативні шляхи вирішення завдання. Виникає потреба в естетичному самовираженні і визнанні, що позначається як підвищена мотивація до створення завершених художніх продуктів і прагнення до оцінки з боку дорослих та однолітків.

По-сьоме, формуються основи самосвідомості і самооцінки: дитина дедалі частіше зіставляє свої художні результати з іншими зразками, усвідомлює власні успіхи й недоліки, набуває емоційного ставлення до власного художнього «Я». Це породжує інтерес до розвитку індивідуального стилю і підсилює внутрішню мотивацію як важливий компонент естетичної компетентності. Одночасно у дітей розвиваються початкові навички рефлексії: вони можуть описати, що саме їм подобається чи не подобається в картині, чому обрали певний колір або композицію, що дозволяє вчителю проводити цілеспрямовану роботу з формування естетичних суджень.

По-восьме, соціальна сфера стає важливим чинником художнього розвитку: вміння співпрацювати, обмінюватися ідеями, виконувати спільні проєкти, брати на себе роль глядача або критика — усе це стимулює розвиток естетичного смаку та вміння аргументовано оцінювати мистецтво. Імітаційні

механізми, наочне моделювання дорослого як творця та критика, а також відтворення ролей у сюжетно-рольовій грі (за Ельконіним) створюють основу для засвоєння соціально-культурних норм естетики.

По-дев'яте, удосконалюються моторні функції, що прямо впливають на можливості в образотворчій діяльності: тонка моторика кисті, координація рухів, стійкість положення руки і зорово-рухова координація дозволяють виконувати більш складні технічні операції у живописі — від деталізації контурів до тонкого нанесення кольору й користування різними матеріалами та інструментами. Ці сенсомоторні досягнення відкривають простір для експериментів з фактурами, техніками та композиційними рішеннями.

І насамкінець, важливо відзначити індивідуальні відмінності такі як темперамент, рівень розвитку мовлення, культурний досвід сім'ї та освітнього середовища визначають темп і характер формування естетичної компетентності. Саме тому педагогічна робота має враховувати ці різниці, пропонувати диференційовані завдання, забезпечувати багатство матеріалів і часу для експериментів, застосовувати скероване вербальне та практичне підкріплення в зоні найближчого розвитку кожної дитини, забезпечуючи необхідний баланс між свободою творчості і педагогічним супроводом.

У сукупності наведені психологічні зміни: розвиток довільної уваги, удосконалення перцепції, посилення уяви й символічної функції, збагачення мовлення, зміцнення емоційної регуляції, формування самосвідомості, удосконалення моторики та зростання соціальної компетентності створюють сприятливий і вкрай специфічний фон для цілеспрямованого формування естетичної компетентності у старших дошкільників. Ці зміни вимагають від педагога системного, діяльнісного та чутливого до індивідуальних особливостей підходу, який поєднує стимулювання уяви, надання матеріальної й вербальної підтримки, організацію рефлексивних обговорень та створення багатого естетичного середовища.

Естетичний розвиток дітей старшого дошкільного віку можна визначити як безперервний і динамічний процес якісних змін у їхньому ставленні до навколишньої дійсності та мистецтва, що реалізується шляхом цілеспрямованого навчання, виховання та самовиховання. Цей процес здійснюється під впливом різноманітних соціальних інститутів передусім закладів дошкільної освіти та сім'ї, а також культурного середовища, у якому зростає дитина.

Одним із провідних завдань естетичного виховання є занурення дитини у світ краси та гармонії, де краса нерозривно пов'язана з ідеалами добра і виступає важливим чинником морального, духовного та інтелектуального збагачення особистості. Дошкільникам важливо прищеплювати усвідомлення того, що світ наповнений не лише корисним і необхідним, але й прекрасним, що має власну цінність. Педагог повинен навчити дитину бачити, розуміти, відчувати й емоційно переживати красу у всіх її проявах – від явищ природи до витворів мистецтва.

Василь Сухомлинський підкреслював значення краси як потужного засобу виховання чутливості душі, стверджуючи, що без почуття захоплення та натхнення неможливе становлення справжньої людини, здатної протистояти злу. У його інтерпретації краса постає «яскравим світлом, що освітлює світ, виправляє наш дух, совість, почуття та переконання», тобто стає джерелом внутрішнього вдосконалення й моральної сили [15].

Програми розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку передбачають естетичну та креативну складову вже з ранніх етапів дитинства. Ця складова охоплює різноманітні види діяльності: читання та виразне відтворення художніх творів, інсценування та драматизацію, прослуховування та виконання музики, а також образотворчу творчість. Такі види діяльності не лише сприяють розвитку художніх і творчих здібностей, а й активізують уяву, ініціативність та самостійність дитини, формуючи її індивідуальний естетичний досвід.

Формування естетичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку здійснюється через широкий спектр педагогічних засобів, спрямованих на розвиток здатності до сприйняття, розуміння та відтворення краси в різних формах. Основу цього процесу становлять різні види мистецтва: образотворче, музичне, літературне, театральне, декоративно-ужиткове, а також дитячий дизайн і безпосереднє знайомство з красою природи. Кожен із цих видів мистецької діяльності має власну специфіку впливу на дитину. Так, образотворче мистецтво сприяє розвитку просторової уяви, почуття кольору та форми; музичне – формує ритмічність, емоційну чутливість і слухову пам'ять; літературне – розширює словниковий запас, формує образне мислення та здатність до емоційного співпереживання; театральне – стимулює артистичність, комунікативні навички та пластичну виразність; декоративно-ужиткове мистецтво розвиває тонку моторику, почуття стилю та здатність бачити красу в повсякденних предметах.

Важливим напрямом естетичного виховання є створення умов для активної взаємодії дитини з мистецтвом. Ця взаємодія допомагає їй виражати власні емоції та враження через мовлення, інтонації, рухи та візуальні образи. У процесі творчої діяльності використовуються різноманітні засоби самовираження: олівці, пензлі, фарби, музичні інструменти, матеріали для ліплення та аплікацій. Залучення дітей до практичної художньої роботи сприяє розвитку творчої уяви, фантазії, ініціативності, уважності та емоційної відкритості.

Особливе місце серед засобів художньо-естетичного розвитку посідає декоративно-ужиткове мистецтво, адже воно органічно поєднує естетичне та практичне начало. Одним із найбільш доступних і водночас творчо насичених його напрямів є *тістопластика* – вид ліплення, що використовує пластичність і виразні можливості солоного тіста як матеріалу. Тістопластика не лише розвиває дрібну моторику та сенсорне сприйняття, але й формує у дітей почуття форми, пропорцій, ритму та гармонії кольорових поєднань, водночас пробуджуючи

інтерес до декоративного мистецтва й надаючи можливість для створення унікальних, емоційно насичених виробів.

Власне, тістопластика як засіб формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку і буде предметом теоретичного дослідження у наступному підрозділі нашої наукової роботи. .

1.3. Тістопластика як засіб формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

Старші дошкільники володіють усіма необхідними передумовами для становлення елементарної естетичної компетентності. У цьому віці діти вже здатні розуміти багатогранні цінності та ознайомлюються з різними видами мистецтва – образотворчим, музичним, театральним, літературним. Вони емоційно реагують на прояви прекрасного як у мистецтві, так і в навколишньому житті, виражають власні почуття через різні види художньої діяльності. Дошкільники вміють оцінювати власні вчинки та поведінку інших, орієнтуються у нормах і правилах спілкування. У них поступово формується естетичний смак, що виявляється у здатності відчувати гармонію ліній, форм, кольорів, ритму тощо.

Природні риси особистості – безпосередність, емоційність, щирість, відкритість до світу, багата уява та фантазія – створюють сприятливе підґрунтя для розвитку естетичних здібностей. Дитина прагне до естетичного самовираження, а її естетичні потреби розвиваються разом зі зростанням можливостей для творчої діяльності. Поступово виникає й закріплюється духовна потреба в естетичних переживаннях. Завдання педагога – паралельно розвивати цю потребу та здібності до естетичної діяльності, адже їх поєднання створює найсприятливіші умови для творчого розвитку та формування художньо-естетичного смаку дитини [11].

Формування естетичної компетентності дітей відбувається в різних видах художньо-естетичної діяльності, різними засобами: на заняттях з образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, музики, хореографії; при ознайомленні з творами художньої літератури; при відвідуванні театру, музею; упродовж спілкування з природою тощо. *Старший дошкільник* здатен передавати своє ставлення до різних видів мистецтва; орієнтується у назвах його основних видів (живопис, графіка, скульптура, архітектура, декоративно-ужиткове); в одному-двох жанрах, наприклад, образотворчого мистецтва (пейзаж, портрет) та назвах предметів, пов'язаних з образотворчою діяльністю; називає деякі види образотворчої діяльності (вишивка, витинанка, різьблення, писанкарство, килимарство тощо); вживає слова на позначення відповідних дій (домалювати, розфарбувати, вирізати, склеїти тощо); називає відтінки кольорів. Дошкільник бере на себе ролі «художника», «скульптора», «майстра», «конструктора», відповідно мотивує вибір діяльності та матеріалів, передає характерні ознаки предметів (форму, пропорції, колір, фактуру, величину) [3].

Ліплення є захоплюючим та приємним заняттям як для дітей, так і для дорослих, проте саме для малюків воно має особливу цінність та привабливість. Дослідники (О. Воєдило, О. Листопад, О. Поліщук, І. Скоморовська, Г. Сухорукова та ін.) стверджують, що ліплення у період дошкільного дитинства є активним художньо-творчим початком, носієм та показником якого є виразний художній образ, що дитяче ліплення є ефективним засобом у розвитку дитини. Плюси використання ліплення як засобу розвитку творчих здібностей дошкільників визнаються науковцями. Вивченням особливостей дитячого ліплення вивчали педагоги як І. Біла, О. Котелянець, Г. Сухорукова та ін.; питання розвитку дитячої творчості у ліпленні (О. Дьяченко та ін.); формуванню естетичного ставлення до скульптури (Л. Калуська та ін.), сенсорному розвитку в ліпленні (К. Холодна ін.); навчання прийомам ліплення (О. Котелянець, Г. Сухорукова, О. Цибуля, Л. Янцур та ін.) [5].

Дослідження підтверджують, що ліплення має значний позитивний вплив на формування естетичної компетентності дошкільників, а також сприяє розвитку їхньої уяви, самодисципліни та інтелектуальних здібностей. Для дитини створення об'ємних форм у ліпленні є простішим завданням, ніж малювання, адже вона працює з реальним об'ємом, без необхідності використовувати умовні способи зображення. Найлегше дошкільникам вдається відтворювати предмети конструктивних і рослинних форм, тоді як зображення фігур людини чи тварин викликає більше труднощів. Це пояснюється складністю їхньої будови, пластичністю форм та необхідністю розуміння основ анатомічної структури, що є доволі складним для сприйняття дитини.

Досвід роботи з дошкільниками та результати досліджень свідчать, що дітей цього віку цілком можливо навчити правильно передавати образи людини та тварин. Під час ліплення живих істот вони зазвичай відтворюють лише найбільш яскраві та характерні риси, залишаючи форму основних частин узагальненою. Саме тому важливо, щоб педагог цілеспрямовано формував у дітей вміння виділяти й передавати основні форми предметів через їхні впізнавані ознаки.

На заняттях із ліплення дошкільники повинні опановувати вміння передавати пропорції, засвоювати технічні прийоми та розвивати творчі здібності. Ці завдання варіюються залежно від вікових особливостей групи. Якщо говорити просто про ліплення, то матеріалом тут може виступати і *глина*, і *пластлін*, і *хлібний м'якуш* та *інші пластичні матеріали*, які можна м'яти і надавати їм форму.

Серед різноманітних технік ліплення особливе місце займає *тістопластика*. Використання солоного тіста як основного матеріалу робить процес створення виробів доступним, безпечним і надзвичайно цікавим для дітей. Завдяки пластичності матеріалу та можливості поєднувати роботу з елементами розпису тістопластика відкриває широкі можливості для розвитку

естетичної компетентності, стимулює фантазію та вчить дітей бачити красу в деталях.

Тістопластика – це різновид ліплення, у якому основним матеріалом виступає солоне тісто або його аналоги. Цей матеріал є екологічним, безпечним і доступним, що робить його ідеальним для занять із дітьми. Завдяки пластичності та приємній на дотик фактурі, тісто легко піддається формуванню, дозволяючи створювати як прості фігурки, так і складні декоративні композиції. Тістопластика не лише розвиває дрібну моторику та координацію рухів, а й формує у дітей відчуття форми, пропорцій і кольору, сприяючи розвитку їхньої естетичної компетентності, розвиток творчої уяви, фантазії та ефективним інструментом у формуванні мистецько-творчої компетентності дошкільників [17].

Тістопластика – це один із різновидів ліплення, у якому як основний матеріал використовується солоне тісто. Воно просте у приготуванні, доступне, екологічно чисте, безпечне для дітей, приємне на дотик і дуже м'яке. Такий матеріал легко піддається формуванню, дозволяє без зусиль виправляти помилки в процесі роботи та зручно лягає в дитячу руку. Завдяки цьому діти швидко залучаються до творчої діяльності, отримують задоволення від процесу й легше розкриваються перед педагогом або батьками, особливо якщо йдеться про домашні заняття.

Приготування солоного тіста не вимагає складних інгредієнтів – зазвичай це борошно, сіль і вода. Воно зберігає свої властивості протягом кількох днів у холодильнику, що дозволяє заготовлювати його наперед. Матеріалу можна надавати різноманітних кольорів або розфарбовувати вже готові вироби, створюючи як окремі фігурки, так і цілі композиції. За бажання вироби можна покрити лаком, завдяки чому вони набувають декоративного вигляду та можуть виступати сувенірами, талісманами чи подарунками. Крім того, під час роботи з тістом можна використовувати різні додаткові матеріали та інструменти, що розширює можливості творчого процесу та додає йому виразності.

Процес ліплення з тіста сприяє розвитку дрібної моторики, точних диференційованих рухів, координації та тактильних відчуттів. Під час роботи активно задіюються найменші м'язи кисті рук, що має велике значення для розвитку дитини. Руки є одним із головних інструментів пізнання світу, через них діти відчують навколишнє середовище й взаємодіють із ним. Недаремно значна частина кори головного мозку відповідає за обробку сигналів від рук, а вправи, пов'язані з активною роботою пальців, позитивно впливають на розвиток інтелектуальних здібностей. До того ж одночасне використання обох рук у творчому процесі сприяє гармонійному розвитку як логічно-раціональної, так і емоційно-творчої сфер мислення.

Займатися тістопластикою можна вже з 3–4 років, підбираючи рівень складності відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дитини. Вона підходить усім дітям, у тому числі й тим, які мають особливі освітні потреби. Кожне заняття може відкривати нові способи роботи з матеріалом, дозволяти створювати щось нове й унікальне незліченну кількість разів. Тістопластику легко інтегрувати у заняття в дитячому садку, школі, гуртках, центрах розвитку, дитячих таборах або організовувати вдома як цікаве й корисне дозвілля.

Старший дошкільний вік є важливим етапом становлення особистості дитини, коли активно формуються її художні смаки, естетичні уподобання та здатність до творчого самовираження. Одним із ефективних засобів розвитку цих якостей виступає тістопластика – вид декоративно-ужиткового мистецтва, що ґрунтується на створенні об'ємних виробів із солоного тіста або інших подібних матеріалів.

Завдяки поєднанню ручної праці та творчого підходу тістопластика забезпечує комплексний розвиток: удосконалює дрібну моторику, сприяє розвитку просторового мислення, збагачує сенсорний досвід і формує відчуття гармонії форми та кольору. Під час роботи з тістом діти вчаться планувати етапи виконання виробу, проявляють фантазію та креативність, розвивають терпіння й уважність.

Таким чином, тістопластика у старшому дошкільному віці є не лише художньо-естетичною діяльністю, а й ефективним інструментом формування ціннісного ставлення до прекрасного, що закладає основу для подальшого культурного розвитку дитини.

Крім того, тістопластика має значний виховний потенціал. Вона вчить дітей посидючості, акуратності, відповідальності за результат власної праці. Під час ліплення діти набувають навичок планування своєї діяльності, вчаться узгоджувати колірні поєднання, дотримуватись пропорцій і послідовності дій. Робота з тістом дозволяє реалізовувати як індивідуальні, так і колективні творчі проєкти, сприяючи розвитку комунікативних умінь та вмінню співпрацювати.

Важливо й те, що тістопластика забезпечує емоційно-позитивний фон занять: процес ліплення викликає у дітей відчуття радості та задоволення, допомагає знімати емоційне напруження та стимулює бажання творити. Це робить її ефективним засобом формування естетичної компетентності у старших дошкільників, оскільки через художню діяльність вони засвоюють поняття краси, гармонії та індивідуального стилю.

Вважаємо за необхідне зупинитися на особливостях виробів із солоного тіста, оскільки це дуже важливо для роботи в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку.

Перш за все, солоне тісто є повністю безпечним для дітей та не шкодить довкіллю. Воно не містить жодних шкідливих хімічних домішок, тому батьки можуть не хвилюватися за здоров'я малюків. Навіть якщо дитина випадково спробує шматочок тіста на смак, єдине, що вона відчує, – сильну солоність, і більше не захоче його куштувати.

Ще одна перевага – тісто не липне до рук і не залишає слідів на робочій поверхні. Дитина може розкочувати його на столі чи формувати фігурки без ризику забруднити простір навколо.

Матеріал легко надати яскравості, додавши харчові барвники. Це дозволяє створювати фігурки різних кольорів, робити їх більш виразними та привабливими для дітей.

Солоне тісто зручно готувати наперед – воно чудово зберігає свої властивості протягом кількох днів у холодильнику. При цьому жодної різниці між щойно замішаним тістом і тим, що було зроблене вчора чи позавчора, немає.

Крім того, вироби з цього матеріалу можна не лише розфарбовувати після висихання, але й прикрашати під час самого ліплення, додаючи дрібні елементи з інших матеріалів. А готові композиції, покриті прозорим лаком, стають гарними сувенірами чи подарунками, які довго зберігають свою форму та вигляд.

Таким чином, тістопластика поєднує в собі екологічність, безпечність і високий творчий потенціал, що робить її одним із найзручніших та найцікавіших видів художньої діяльності для дітей.

Практичні переваги солоного тіста: екологічність – натуральний склад, безпечний для дітей і довкілля; нетоксичність – відсутність шкідливих хімічних компонентів; Гігієнічність – не липне до рук і не залишає слідів на поверхні; естетичний потенціал – можливість додавати кольори й прикраси; зручність у використанні – легко готувати та зберігати кілька днів; універсальність – підходить для індивідуальних і групових занять; довговічність виробів – можливість покриття лаком для збереження.

Функції тістопластики як засобу формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку відображені в таблиці 1.1.

Функції тістопластики як засобу формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

Таблиця 1.1.

Функція	Зміст
Корекційно-розвивальна	Розвиває дрібну моторику, що тісно пов'язано з мовою та мовленням; може використовуватися у логопедичних групах для стимуляції мовленнєвого розвитку.

Навчальна	Може застосовуватися практично на будь-якому занятті як інструмент закріплення знань, розвитку просторового мислення та сенсорного досвіду.
Комунікативна	Під час спільного ліплення діти активно взаємодіють між собою, обмінюються ідеями та розвивають навички командної роботи.
Релаксаційна	Робота з тістом має заспокійливий ефект, знижує рівень тривожності та сприяє емоційній стабільності дітей.
Виховна	Формує бережне ставлення до матеріалів та результатів праці, розвиває акуратність і відповідальність.
Естетико-формувальна	Сприяє розвитку художнього смаку, уяви та естетичної компетентності через створення гармонійних і творчих виробів.

Отже, тістопластика виступає важливим засобом формування естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Її універсальність полягає в поєднанні сенсорного, моторного, емоційного та творчого розвитку дитини. Ліплення з тіста дає змогу дошкільникам опанувати основи художньо-естетичної діяльності, розвивати уяву, формувати відчуття форми, кольору й ритму, а також виражати власні емоції у творчому продукті. Крім того, тістопластика сприяє становленню художнього смаку, виховує наполегливість, увагу до деталей, акуратність і здатність доводити задум до завершення. Завдяки доступності та емоційній привабливості цей вид декоративно-ужиткового мистецтва стає дієвим педагогічним інструментом, що інтегрує навчальні, виховні та розвивальні завдання, створюючи сприятливі умови для естетичного самовираження дитини.

Висновки до першого розділу

Отже, аналіз науково-теоретичних підходів до формування естетичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку дав змогу визначити, що цей процес є багатограним і цілісним, оскільки охоплює когнітивний, емоційно-ціннісний, сенсорний і практичний компоненти розвитку особистості. У педагогічній теорії та практиці естетична компетентність трактується як інтегральна якість, що поєднує знання, уміння, навички, ціннісні орієнтації та здатність емоційно й творчо реагувати на прояви краси у мистецтві та навколишньому світі. Вона забезпечує гармонійний розвиток дитини, формує її духовну чутливість, сприяє розвитку художнього смаку й морально-естетичних ідеалів.

Старший дошкільний вік є сприятливим періодом для становлення естетичної компетентності, оскільки саме в цей час відбувається інтенсивний розвиток уваги, уяви, мовлення, мислення, емоційної чутливості та дрібної моторики. Діти цього віку активно пізнають світ, виявляють інтерес до мистецтва, демонструють здатність до творчого самовираження, до перших естетичних суджень та оцінок. Психологічні та педагогічні особливості дошкільників зумовлюють необхідність цілеспрямованої роботи, яка б поєднувала різні види художньо-естетичної діяльності й забезпечувала умови для розвитку естетичного смаку, фантазії та образного мислення.

Важливим чинником формування естетичної компетентності є врахування історико-педагогічного досвіду. Традиції українських педагогів, зокрема К. Ушинського та В. Сухомлинського, акцентували на єдності естетичного й морального виховання, розглядаючи красу як «школу добрих почуттів». Сучасні науковці підтверджують цю думку, підкреслюючи, що естетична компетентність неможлива без розвитку ціннісного ставлення до світу, уміння бачити гармонію в природі, культурі та людських стосунках. Отже, естетичне виховання в дошкільному віці виступає не лише освітнім завданням, а

й важливим соціально-культурним фактором, який сприяє формуванню громадянських і національних цінностей.

Особливу увагу слід приділити засобам, здатним органічно інтегрувати навчальні, виховні та розвивальні завдання. Одним із таких ефективних засобів є тістопластика – вид декоративно-ужиткового мистецтва, що поєднує художню та сенсорну діяльність, стимулює розвиток творчої уяви, образного мислення, формує почуття пропорцій, гармонії кольорів і композиції. Робота з тістом не лише сприяє естетичному розвитку, а й формує наполегливість, акуратність, уважність до деталей, вміння доводити почату справу до кінця. Доступність цього виду творчості та його емоційна привабливість роблять його надзвичайно цінним у процесі виховання естетичної компетентності дошкільників. Важливо підкреслити, що тістопластика, на відміну від багатьох інших видів художньої діяльності, дозволяє дитині одночасно поєднувати сенсорний досвід, моторний розвиток та емоційне самовираження, що значно підсилює педагогічний ефект.

Таким чином, у першому розділі було доведено, що формування естетичної компетентності є невід’ємним складником дошкільної освіти, спрямованим на розвиток гармонійної, духовно багатой та творчої особистості. Теоретичний аналіз проблеми підтвердив доцільність використання тістопластики як одного з найбільш ефективних і доступних засобів розвитку естетичних здібностей старших дошкільників. Саме поєднання різних видів художньо-творчої діяльності із системним використанням тістопластики створює оптимальні умови для становлення естетичної компетентності та формування у дітей здатності бачити, цінувати й творити красу у різних формах прояву.

Крім того, результати проведеного аналізу створюють необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження практичних шляхів організації роботи з формування естетичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Наступний розділ роботи буде присвячений розробці й апробації системи педагогічних заходів, спрямованих на використання

тістопластики у практиці дошкільної освіти, що дозволить перевірити ефективність цього засобу на емпіричному рівні та запропонувати конкретні методичні рекомендації для вихователів.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ТІСТОПЛАСТИКИ

2.1. Діагностичний інструментарій для виявлення рівнів сформованості естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

Формування естетичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку є складним і багатовимірним процесом, який потребує науково обґрунтованих підходів до його діагностики та організації. Як було зазначено у першому розділі, естетична компетентність охоплює когнітивний, емоційно-ціннісний та практично-творчий компоненти, а тому її розвиток вимагає не лише педагогічного впливу, але й систематичного відстеження рівнів сформованості. Саме це дозволяє педагогові визначити вихідні можливості дітей, спрямувати освітній процес відповідно до їхніх потреб і забезпечити поступовий рух від елементарних навичок до більш усвідомленого та глибокого осягнення краси.

У контексті даного дослідження важливим завданням є розроблення діагностичного інструментарію, який допоможе комплексно оцінити рівень сформованості естетичної компетентності старших дошкільників. Важливо підкреслити, що мова йде не про проведення емпіричного експерименту, а про теоретичне обґрунтування та опис методів, які можуть бути використані вихователями у практиці закладів дошкільної освіти. Такий підхід дозволяє поєднати науково-методичні напрацювання з реальними потребами педагогічної практики, забезпечуючи їхню доступність і прикладну цінність.

Діагностичний інструментарій у даному випадку розглядатиметься як система показників і методів, що дають змогу виявити рівні розвитку естетичного сприймання, творчої уяви, художнього смаку та здатності до самовираження засобами тістопластики. Його застосування передбачає використання спостережень, бесід, аналізу дитячих робіт, а також спеціально підібраних завдань, які виявляють різні аспекти естетичної компетентності.

Отже, у цьому підрозділі буде подано науково обґрунтовану модель діагностичного інструментарію для визначення рівнів сформованості естетичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку, що стане підґрунтям для подальшої розробки системи роботи з її розвитку засобами тістопластики.

Аналіз наукових досліджень у сфері дошкільної освіти свідчить, що естетична компетентність є багатогранною характеристикою особистості дитини, яка охоплює сприймання краси, емоційне ставлення до мистецтва, творчу активність та здатність до естетичної оцінки навколишнього світу.

Зокрема, Л. Виготський у своїх працях підкреслював важливість розвитку художньо-естетичних здібностей у дітей для формування цілісної особистості, де мислення і емоції взаємопов'язані. Істотний внесок у дослідження естетичного розвитку дітей зробили й українські науковці: О. Левченко та Н. Ляшенко розглядали естетичне сприймання як процес усвідомленого реагування дитини на художньо-образні та природні явища, а творчу активність – як прояв ініціативи та самовираження через мистецтво [20].

Інші дослідники, зокрема В. Мольяр та С. Кольберг, наголошують на тому, що естетична оцінка формується у процесі взаємодії дитини з різними видами мистецтва та культурними об'єктами, а емоційна чутливість забезпечує здатність відчувати та адекватно реагувати на красу [4].

Таким чином, науковці виокремлюють низку критеріїв для оцінювання естетичної компетентності, серед яких найчастіше зустрічаються: естетичне сприймання, творча активність, естетична оцінка та емоційна чутливість. Ці критерії дозволяють комплексно оцінювати не лише практичну діяльність дітей у сфері мистецтва, але й їх внутрішні переживання, емоції та здатність до самовираження (Додаток Б).

Враховуючи специфіку старшого дошкільного віку та практичну можливість спостереження, ми обираємо такі критерії та відповідні показники для діагностики (таблиця 2.1.).

Діагностичний інструментарій для визначення рівня естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

Таблиця 2.1.

Критерій	Показник	Методи діагностики
<i>Естетичне сприймання</i>	Здатність помічати красу в навколишньому середовищі	Спостереження під час прогулянки або ігрової діяльності, фото/малюнкові вправи («Що тобі подобається?»)
<i>Творча активність</i>	Участь у творчих завданнях, ініціативність у створенні образів	Практичні завдання (малювання, ліплення, конструювання), індивідуальні творчі проєкти
<i>Естетична оцінка та емоційна чутливість</i>	Здатність оцінювати твори мистецтва або об'єкти навколишнього середовища Вираження емоційної реакції на прекрасне або урізноманітнені образи	Інтерв'ю, обговорення творів мистецтва, опитувальники з використанням картинок Спостереження, фотопротоколи емоційних реакцій, бесіда «Що ти відчуваєш?»

Отже, ми виокремлюємо три критерії: естетичне сприймання (показує, наскільки дитина бачить і описує красу); творча активність (виявляє ініціативу, гнучкість, уміння створювати нове); естетична оцінка й емоційність (наскільки дитина відчуває й виражає емоції через мистецтво та образи).

Для практичної діагностики рівня сформованості естетичної компетентності дітей ми вважаємо, що доцільно виділити три загальні рівні розвитку означеної компетентності – *достатній, середній та низький*, які дозволяють оцінити комплексне поєднання сприйняття, творчої активності, оцінки та емоційної чутливості. Ці рівні дадуть можливість педагогам систематично спостерігати за розвитком дитини і планувати корекційно-розвивальні заходи для стимулювання її естетичного досвіду.

Достатній рівень. Діти з достатнім рівнем естетичної компетентності демонструють цілісне сприйняття навколишнього світу та активну взаємодію з ним через естетичні форми. Вони помічають красу в природі, ігровому та навчальному середовищі, активно реагують на художні образи та проявляють щирі емоції. Такі діти ініціативні у творчих завданнях, охоче беруть участь у

малюванні, ліпленні чи конструюванні, пропонують власні ідеї та вміють доводити задумане до завершення. Вони здатні оцінювати твори мистецтва або об'єкти навколишнього світу, роблять аргументовані висновки, порівнюють та обирають, що подобається. Загалом, естетичний досвід таких дітей є насиченим і різноманітним, вони не лише сприймають красу, а й активно її створюють і оцінюють.

Середній рівень. Діти зі середнім рівнем естетичної компетентності помічають красу, але переважно за підказкою дорослого. Вони проявляють емоційну реакцію на приємні або яскраві образи вибірково та не завжди можуть її описати словами або жестами. У творчих завданнях діти зазвичай виконують роботу за інструкцією, рідко пропонують власні ідеї, але здатні завершити роботу з допомогою дорослого. В оцінці мистецтва та навколишніх об'єктів вони можуть висловлювати уподобання, проте аргументація часто поверхнева. Такий рівень свідчить про початкове формування естетичної компетентності: діти цікавляться прекрасним, але їх сприймання і самовираження поки що обмежене.

Низький рівень. Діти з низьким рівнем естетичної компетентності рідко помічають естетичні характеристики навколишнього середовища, демонструють поверхневу або відсутню емоційну реакцію на прекрасне. Вони уникають творчих завдань або виконують їх без ініціативи та інтересу, не намагаються самостійно створювати образи, легко відволікаються. У сприйнятті та оцінці мистецтва діти майже не беруть участі, не можуть аргументувати свої уподобання і часто обмежуються простими реакціями «подобається/не подобається». Загалом, цей рівень характеризує слабо сформовану естетичну компетентність, де дитина потребує систематичної підтримки та стимулювання для розвитку сприйняття, емоційності і творчої активності.

Наведемо приклади завдань для діагностичної роботи.

Естетичне сприймання. *Показник:* здатність помічати красу у навколишньому середовищі. *Методи:* спостереження на прогулянці чи у грі; фото/малюнкові вправи «Що тобі подобається?».

Завдання 1. «Детектив краси» (прогулянка)

Матеріали: наліпки/фішки, бейджик «детектив», телефон чи планшет для фото.

Хід виконання: під час прогулянки дитина має знайти 5 красивих речей. Після кожної знахідки запитайте: «Що саме тут красиве? Чому?». Об'єкти можна сфотографувати чи замалювати. Педагог фіксує чи помічає самостійно чи лише після підказки, на яких ознаках зосереджується (колір, форма, симетрія, ритм). Також педагог звертає увагу на багатство словника, емоційні реакції (усмішка, інтонація, жести).

Оцінювання (0–3): від «не помічає/не пояснює» – до «самостійно знаходить, чітко називає кілька ознак».

Завдання 2. «Фото/картки: вибери й згрупуй»

Матеріали: набір із 12–16 картинок (природа, архітектура, предмети).

Хід виконання: «Вибери 4 найкрасивіші зображення й поясни чому». Потім педагог просить згрупувати їх за власним критерієм (колір, форма, настрій), дає завдання перегрупувати іншим способом.

Оцінювання: здатність виокремлювати ознаки, гнучкість мислення, точність пояснень.

Завдання 3. «Порівняй два»

Матеріали: пари контрастних картинок (теплі/холодні кольори, детальні/мінімалістичні).

Хід виконання: «Яке зображення красивіше? Чому?»

Оцінювання: глибина аргументації та використання естетичних понять.

Творча активність. *Показник:* участь у творчості, ініціативність у створенні образів. *Методи:* практичні завдання (малювання, ліплення, конструювання), індивідуальні проекти.

Завдання 4. «Домалюй пляму». Матеріали: аркуші з 8–10 заготовками (лінії, точки, плями).

Хід виконання: «Перетвори кожну заготовку на малюнок».

Оцінювання: кількість завершених образів, різноманітність образів, нестандартність, деталі.

Завдання 5. «Будиночок для іграшки». Матеріали: конструктор/LEGO, коробки, мотузки, природний матеріал.

Хід виконання: «Зроби будиночок, щоб іграшка не намокла й почувалася затишно».

Оцінювання: функціональність, кількість спроб, самостійність.

Завдання 6. «Ліплення з обмеженням». Матеріали: шматок пластиліну.

Хід виконання: за кілька хвилин зробити якнайбільше різних образів.

Оцінювання: кількість та різноманітність трансформацій.

Завдання 7. Міні-проект «Вітальна листівка». Матеріали: папір, кольорові олівці, вирізки, клей.

Хід: дитина створює листівку другу, пояснює задум.

Оцінювання: наявність ідеї, відповідність засобів ідеї, завершеність роботи.

Естетична оцінка та емоційна чутливість. *Показник:* здатність оцінювати мистецькі твори, виражати емоційні реакції. *Методи:* бесіда, інтерв'ю, опитувальники, спостереження.

Завдання 8. «Обери та поясни». Матеріали: 5–6 різножанрових картин/фото.

Хід виконання: «Оціни, які три тобі найбільше подобаються, і поясни чому».

Оцінювання: чи вміє поєднувати сюжет, форму, колір, настрій.

Завдання 9. «Картки емоцій». Матеріали: картки з емоційними піктограмами.

Хід виконання: до кожного зображення вибрати картку «Я відчуваю ____, бо ____».

Оцінювання: різноманітність емоцій, відповідність невербальної й словесної реакції.

Завдання 10. «Шкала подобається – не подобається». Матеріали: смайли від «дуже не подобається» до «дуже подобається».

Хід виконання: показати серію картинок і попросити виставити оцінку.

Оцінювання: стабільність та обґрунтованість вибору.

Завдання 11. «Музика та колір». Матеріали: 2–3 музичні уривки.

Хід виконання: після прослуховування намалювати лінію, колір чи образ, що відповідає музиці.

Оцінювання: здатність переносити емоції з однієї сфери в іншу.

Завдання 12. «Фотоемоції». Матеріали: планшет/камера.

Хід: зробити кілька фото «що викликало почуття» і підписати: «Бачу... Відчуваю... Бо...».

Оцінювання: усвідомленість емоцій, пояснення вибору.

Приклад бланку спостереження

Таблиця 2.2.

Параметр	0	1	2	3
Помічає красу	ні	рідко	час від часу	часто й самостійно
Пояснює вибір	не може	загально	1 ознака	кілька ознак
Емоційність	відсутня	мінімальна	базові почуття	різноманітні відтінки
Ініціативність	пасивний	діє за вказівкою	часткова самостійність	сам ставить завдання
Варіативність	однотипно	2 варіанти	3–4 варіанти	багато різних способів

Отже, діагностичний інструментарій, розроблений для виявлення рівнів сформованості естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку, дозволяє комплексно оцінити цей багатогранний феномен. Він ґрунтується на трьох ключових критеріях: естетичне сприймання, творча активність, естетична оцінка та емоційна чутливість, що відображають когнітивний, емоційно-ціннісний і практично-творчий компоненти особистісного розвитку. Запропоновані завдання та методи (спостереження, інтерв'ю, практичні вправи, аналіз художніх творів, фотопротоколи тощо) створюють умови для виявлення як рівня обізнаності та художніх знань дитини, так і її здатності до емоційного відгуку, самостійного вибору та творчої ініціативи. Розроблений нами інструментарій забезпечує можливість не лише фіксації поточного стану розвитку естетичної компетентності, але й відстеження динаміки змін у процесі педагогічної роботи. Це дасть вихователям змогу індивідуалізувати освітній вплив, враховуючи різний рівень сформованості естетичних умінь і навичок у дітей.

Таким чином, діагностика виступає не лише як засіб вимірювання, а й як педагогічний ресурс для вибудовування подальшої системи роботи із застосуванням тістопластики та інших видів художньо-творчої діяльності.

2.2. Система роботи з формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики

Ефективність формування естетичної компетентності у старших дошкільників значною мірою залежить від цілеспрямованої й системної організації педагогічного процесу. Як неодноразово зазначалося у нашій науковій розвідці, серед різноманітних видів художньо-творчої діяльності особливе місце посідає *тістопластика*, яка поєднує в собі елементи декоративно-ужиткового мистецтва, образотворчої творчості та сенсомоторного розвитку. Робота з тістом дає змогу дитині експериментувати з формою, фактурою та кольором, розвиває просторове мислення, почуття пропорцій і гармонії, сприяє виникненню позитивних емоцій і створює умови для самовираження. Водночас тістопластика є доступним і привабливим видом діяльності, що не потребує дорогих матеріалів і легко інтегрується у різні форми освітнього процесу – від спеціально організованих занять до ігрової та побутової діяльності.

Запропонована нами система роботи базується на принципах *цілісності, послідовності та інтеграції*.

Принцип цілісності передбачає розгляд естетичного розвитку дитини як єдиного процесу, де взаємопов'язані всі компоненти – когнітивний, емоційний, ціннісний та практично-діяльнісний. У системі роботи з тістопластикою це означає, що дитина не лише засвоює знання про форми, кольори чи технічні прийоми, а й одночасно розвиває почуття краси, емоційну чутливість, моторику, творчу ініціативу. Кожне заняття має спрямовуватися на формування не окремих умінь, а гармонійного поєднання знань, відчуттів і творчих дій.

Принцип послідовності передбачає, що розвиток естетичної компетентності не може бути стихійним – він потребує системного, поступового ускладнення завдань і змісту роботи. Спочатку діти ознайомлюються з елементарними сенсорними уявленнями (форма, колір, пропорції), далі

виконують прості завдання з ліплення окремих предметів, згодом переходять до створення сюжетних композицій і колективних проєктів. Така послідовність забезпечує логічний перехід від простого до складного, від наслідування зразка – до самостійної творчості, що відповідає віковим можливостям і «зоні найближчого розвитку» дитини (Л. Виготський).

Принцип інтеграції. Тістопластика як вид творчої діяльності має великі можливості для інтеграції з іншими освітніми напрямками. У процесі роботи можна залучати музику (створення виробів під музику), літературу (ліплення персонажів казок), ознайомлення з природою (створення квітів, тварин, природних форм), елементи народного мистецтва (орнаменти, традиційні символи). Інтеграція сприяє збагаченню естетичного досвіду дітей, формує міжпредметні зв'язки та допомагає дитині сприймати красу як складову реального життя, а не лише мистецької діяльності. Вона передбачає реалізацію завдань естетичного розвитку через різні етапи: ознайомлення з художнім матеріалом, формування сенсорної та емоційної чутливості, розвиток творчих умінь і навичок, самостійне створення художніх виробів та їх естетичне оцінювання. Особлива увага приділяється індивідуалізації завдань і створенню сприятливого середовища, яке стимулює ініціативність, фантазію й позитивне ставлення до творчої діяльності.

Таким чином, побудова системи роботи з використанням тістопластики як засобу естетичного розвитку дітей є логічним продовженням діагностичного етапу і відкриває можливості для формування гармонійно розвиненої, чутливої та творчої особистості.

Представимо розроблену систему роботи детальніше.

Система роботи з формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики (Додаток В)

Мета: формування в дітей старшого дошкільного віку цілісної естетичної компетентності через художньо-творчу діяльність у техніці тістопластики, що забезпечує розвиток естетичного сприймання, емоційної чутливості та творчої активності.

Завдання:

- *розвивати* у дітей здатність бачити та відчувати красу у формах, кольорах, пропорціях і фактурах;
- *формувати* сенсорні уявлення (про колір, форму, розмір, фактуру) і естетичні смаки;
- *стимулювати* творчу ініціативу, фантазію та вміння втілювати задум у художньому матеріалі;
- *виховувати* здатність оцінювати результати власної та колективної діяльності, висловлювати емоційне ставлення;
- *сприяти* ознайомленню з традиціями українського декоративно-ужиткового мистецтва (орнаменти, народні мотиви);
- *забезпечувати* позитивний емоційний фон під час занять, виховувати інтерес до творчої діяльності.

Принципи організації роботи:

1. Доступність і наочність – відповідність завдань віковим можливостям дітей.
2. Інтеграція – поєднання тістопластики з музикою, літературою, театралізацією, природознавством.
3. Диференціація – врахування індивідуальних здібностей та інтересів.
4. Поетапність – поступове ускладнення завдань від простого до складного.
5. Емоційність і ціннісність – формування позитивного ставлення до краси й творчості.

Структура системи роботи

1. Завданням **підготовчо-мотиваційного етапу** є пробудити інтерес до тістопластики та ознайомити дітей старшого дошкільного віку з матеріалом.

Форми роботи на цьому етапі: бесіди «Що можна зробити з тіста?», перегляд фото й виробів, сенсорні ігри «Відчуй форму», «Кольорові відтінки».

Очікувані результати етапу – дитина знає, що таке тістопластика, проявляє бажання експериментувати.

Наведемо приклад бесіди на тему «Що можна зробити з тіста?» (Додаток Г)

Мета: викликати у дітей інтерес до роботи з тістом; сформувані уявлення про різні можливості використання тіста (харчове та художнє призначення); підвести до думки, що тісто може бути матеріалом для творчості й мистецької діяльності.

Завдання: розширити знання дітей про властивості тіста; показати різні сфери застосування тіста (готування та творчість); виховувати бажання експериментувати з матеріалом.

Хід бесіди

1. Організаційний момент.

Вихователь приносить мисочку з готовим солоним тістом.

– Діти, подивіться, що я сьогодні принесла. Як ви думаєте, що це? (Діти відповідають).

2. Вступ до теми.

– Правильно, це тісто. А з чим у вас зазвичай асоціюється тісто? (відповіді: пиріжки, хліб, печиво).

– Так, тісто ми найчастіше бачимо на кухні, коли мама чи бабуся щось готують. Але чи знали ви, що тісто може стати не лише смачним, а й... красивим?

3. Основний зміст

Вихователь показує фото чи готові вироби з тіста (пташки, квіти, ялинкові іграшки, декоративні тарілочки).

– Подивіться уважно: це теж зроблено з тіста, але не для того, щоб їсти, а щоб милуватися. Це особливе тісто – солоне тісто, з якого можна створювати різні фігурки, прикраси, навіть цілі картини.

Запитання до дітей:

Як ви думаєте, чим відрізняється звичайне тісто для пиріжків від солоного тіста для творчості?

Які предмети з навколишнього світу можна виліпити з тіста? (Відповіді: квіти, тварини, іграшки, орнаменти).

4. Сенсорне знайомство.

Вихователь дає дітям шматочки тіста.

– Помацайте тісто: яке воно на дотик? (м'яке, ніжне, тепле, піддатливе).

– Спробуйте скачати кульку. А тепер розплющте її в коржик. Що у вас вийшло?

– Бачите, тісто може набирати будь-яких форм. А ще з нього можна зробити відбитки – подивіться, як цікаво залишаються сліди (показує відбиток листочка чи кришечки).

5. Узагальнення.

– Отже, для чого люди використовують тісто? (Щоб готувати їжу, щоб робити декоративні вироби).

– Чи можна сказати, що тісто допомагає і насититися, і помилуватися красою? (Так).

– Сьогодні ми з вами відкрили таємницю: тісто може бути не лише продуктом для випічки, а й чудовим матеріалом для творчості.

6. Завершення.

– На наступних заняттях ми з вами будемо разом створювати справжні витвори мистецтва з тіста. Ви готові стати майстрами тістопластики? (Діти відповідають).

Методичні прийоми: використання наочності (фото, готові вироби); проблемні запитання («Для чого ще можна використати тісто?»); сенсорний

досвід (діти обмацують, пробують формувати); емоційне підкріплення (здивування, зацікавленість).

Очікувані результати: діти усвідомлюють, що тісто може мати подвійне призначення (харчове й декоративне); виявляють інтерес до створення власних виробів; вміють назвати кілька предметів, які можна виліпити; формують позитивне ставлення до майбутніх занять із тістопластики.

2. Завдання сенсорно-естетичного етапу формувати уявлення в дітей старшого дошкільного віку про колір, форму, фактуру, пропорції.

Форми роботи на цьому етапі: вправи «Зліпи геометричні фігури», «Зроби візерунок на тісті», дидактичні ігри з формами та відбитками.

Очікувані результати: дитина розрізняє форми, відтінки, симетрію; проявляє емоційний інтерес.

Наведемо приклад дидактичних ігор.

«Дидактичні ігри з ліплення для дітей дошкільного віку» [10]

«Геометричні фігури»

Мета: закріплювати прийоми ліплення (відщипування, натискання, розмазування); закріплювати геометричні фігури; вчити не виходити за контур; розвивати дрібну моторику пальців рук, окомір; виховувати бажання доводити розпочату справу до кінця.

Матеріал: дошка для ліплення, кульковий пластилін, намальовані геометричні фігури на картоні різної величини, заламіновані скотчем, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям відщипнути шматочок кулькового пластиліну, натиснути і розмазати на зображенні геометричної фігури. Вимовити вголос намальовану фігуру.

«Цукерки для ляльок»

Мета: закріплювати прийоми ліплення (відщипування, скочування, сплющення); розвивати дрібну моторику пальців рук, розвивати творчу уяву.

Матеріал: дошка для ліплення, білий та коричневий пластилін, коробки від цукерок, стека, серветка, качалка, ножиці.

Хід гри: запропонувати дітям зліпити «цукерочки» для ляльок різної форми з пластиліну. Треба відщипнути шматочок пластиліну коричневого кольору, скачати кульку або кубик, взяти білий шматочок пластиліну, відщипнути шматочок, зробити з нього ковбаску, прикрасити ковбаскою кульку або кубик. Або розкачати качалкою пластилін двох кольорів, накласти розкачану масу для ліплення один на одного, скачати валик і нарізати шматочками, покласти в коробочку для цукерок.

«Різнокольоровий м'яч»

Мета: закріплювати прийоми ліплення (відщипування, скочування); вчити змішувати кольори; розвивати дрібну моторику пальців рук, посидючість.

Матеріал: дошка для ліплення, класичний пластилін, стеки, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям від шматочків пластиліну різних кольорів з допомогою пальчиків відщипнути маленькі шматочки. Розминати їх в руках, з'єднавши разом, до тих пір, поки пластилін не стане м'яким. Потім скачати з цього шматочка кульку. З допомогою стека намалювати на поверхні кульки лінії, щоб він був схожий на м'яч.

«Чарівні кульки»

Мета: закріплювати прийоми ліплення (відщипування, скочування); розвивати дрібну моторику пальців рук, посидючість; сприяти формуванню у дітей інтересу до ліплення.

Матеріал: дошка для ліплення, маса для ліплення, лічильні палички, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям зробити кульки з маси для ліплення різних кольорів. Потім в кожну кульку потрібно вставити лічильні палички. З отриманих елементів запропонувати дітям зробити різні фігури.

«Смачне яблуко»

Мета: закріплювати прийоми ліплення в техніці "пластилінографія"; розвивати творчу уяву, дрібну моторику пальців рук; сприяти формуванню у дітей інтересу до ліплення.

Матеріал: дошка для ліплення, тісто для ліплення, стека, шаблон яблука, природний матеріал (квасоля), серветка.

Хід гри: запропонувати дітям розкочати тісто тонким шаром (0,5-1 см, а потім кожна дитина прикладає шаблон яблука на розкатану пластину, вирізає стеком, потім викладає з темних квасоць контур яблука з листком або заповнює квасолею все яблуко.

«Прикрасимо пиріг»

Мета: закріплювати прийоми ліплення в техніці «пластилінографія»; розвивати творчу уяву; дрібну моторику пальців рук

Матеріал: дошка для ліплення, тісто для ліплення, стека, природний матеріал (каштани, квасоля, горох, шкаралупа горіха та ін.), серветка.

Хід гри: запропонувати дітям приплющити грудочку теста - пиріг. Запропонувати прикрасити такий пиріг можна каштанами, квасолею, горохом, шкаралупою горіха.

«Ялинка»

Мета: закріплювати прийоми об'ємного ліплення; розвивати творчу уяву, дрібну моторику пальців рук.

Матеріал: дошка для ліплення, зелений класичний пластилін, стека, намистини, бісер, гудзики, ножиці, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям масу пластилін розім'яти на дошці і надати їй форму ялинки. Ножицями зробити надрізи у вигляді трикутників (голки).

Запропонувати прикрасити ялинку бісером, намистинками, природним матеріалом або маленькими кульками з кольорової маси.

«Відбитки»

Мета: закріплювати прийоми ліплення (відщипування, скочування); розвивати дрібну моторику пальців рук, розвивати творчі здібності.

Матеріал: дошка для ліплення, тісто для ліплення, формочки для тіста, качалка, кольоровий картон, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям розкочати тісто для ліплення качалкою. Формочками для тіста зробити відбитки на розкатаному тесті. Цими формочками можна вирізати з нього фігурки. Придумати сюжет і розкласти отримані фігурки на картоні.

«Змійка»

Мета: удосконалювати прийоми ліплення: скочування пластиліну між долонями; вправляти у використанні прийому прищипування, відтягування; закріплювати вміння з'єднувати частини, щільно притискаючи їх один до одного, і згладжуванні швів; продовжувати знайомити дітей з властивостями пластиліну (м'який, податливий, здатний приймати будь-яку форму); закріплювати вміння працювати стеком; розвивати дрібну моторику дітей;

Матеріал: класичний пластилін, стека, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям розкочати з яскравого кольорового пластиліну довгий і тонкий валик, хвіст загострити, голову приплюснути. Згадати, як сичить змія: «Ш-ш-ш». З допомогою стеки передати особливості поверхні образу - прорізати штрихами «лусочки»; нанести візерунок у вигляді прямих, хвилястих, пересічних ліній.

«Мозаїка»

Мета: закріплювати прийоми ліплення в техніці «пластилінографія»; розвивати творчу уяву; дрібну моторику пальців рук

Матеріал: пластилін різних кольорів, кольорові олівці, стека, формочки, серветка.

Хід гри: розкочати пластилін. Стеком або формочками вирізати невеликі квадратики (можна просто скачати маленькі кульки). На щільному картоні намалювати олівцем контур зображення: рибку, вазу, кораблик, сонечко. Для того щоб дітям легше було визначитися з кольором використовуваної мозаїки, акуратно кольоровими олівцями розмалювати ескіз. Тепер пора братися за

справу. Діти вивикладають мозаїку, слідуючи малюнку. Краще починати з центру зображення, потім поступово переходити до країв, поки не завершить малюнок.

«Загадки і відгадки»

Мета: вдосконалювати навички дітей створювати образ-відгадку без наочного підкріплення за поданням; удосконалювати навички ліпити різними способами ліплення; формувати вміння створювати загальну композицію; розвивати уміння відгадувати загадки.

Матеріал: дошка для ліплення, маса для ліплення, серветка.

Хід гри: повідомити дітям, що вони будуть слухати загадки і відгадувати їх незвичайним способом - ліпити відгадки, не вимовляючи відгадку вголос. По черзі загадати загадки і запропонувати дітям створювати відгадки у вигляді виліплених фігур. Уточнити, що ліпити можна як об'ємні, так і рельєфні зображення. Ще краще постаратися об'єднати відгадки в загальну композицію. Під час однієї гри можна запропонувати 2-5 загадок.

«Форми»

Мета: формувати навички дітей у створенні різних образів на основі перетворення форм і творчої уяви; удосконалювати вміння при ліпленні використовувати різні прийоми ліплення; закріпити знання дітей про геометричні фігури; розвивати уяву; виховувати інтерес до ліплення.

Матеріал: дошка для ліплення, маса для ліплення, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям виліпити кілька геометричних тіл (куля, куб, цеглинка, піраміда) або фігур (коло, квадрат, трикутник). Запропонувати з'єднати їх і перетворити в різні предмети.

«Фантастична тварина»

Мета: удосконалювати вміння вибирати спосіб ліплення (конструктивний, пластичний, комбінований); закріплювати вміння працювати стеком; розвивати вміння передавати рухи персонажів пластичним способом; розвивати уяву, дрібну моторику; виховувати інтерес до ліплення.

Матеріал: класичний пластилін різних кольорів, стека, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям уявити далекі планети, на яких мешкають невідомі, фантастичні тварини. І також уявити собі, що з'явився зоопарк, де можна подивитися на цих тварин. Запропонувати придумати і зліпити якусь незвичайну тварину для цього зоопарку, дати їй назву і розповісти історію про неї

«Танцюючі чоловічки»

Мета: створювати на основі прочитаної інформації виразний динамічний образ і передати у ліпленні заданий рух; формувати вміння розуміти відносність величини частин; показати можливість передачі руху фігурки шляхом невеликого зміни положення рук і ніг; закріпити і ускладнити спосіб ліплення фігурки людини з конуса (фігурка дівчинки); розвивати вміння аналізувати найпростіші схеми (фігурки чоловічків в різних позах); розвивати вміння ліпити фігурки людини раціональним способом з подовженого циліндра (валика) шляхом надрізання стеком і доповнення деталями (фігурка хлопчика);

Матеріал: дошка для ліплення, класичний пластилін, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям повторити рух або прийняти таку ж позу, як людина, яка зображена на картці. А після виліпити. Виліпити людину в якійсь позі за бажанням. Об'єднати виліплені фігурки в загальну композицію.

«Пластичні етюди»

Мета: удосконалювати вміння придумувати свій неповторний образ за короткими творами; формувати вміння ліпити персонажів прочитаних творів; удосконалювати вміння при ліпленні використовувати різні способи ліплення; розвивати дрібну моторику рук; сприяти формуванню у дітей інтересу до ліплення.

Матеріал: дошка для ліплення, класичний пластилін, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям виліпити улюблені образи за казками. Ліплення віршів - краще веселих, гумористичних. Ліплення пісеньок. Ліплення вистави з декораціями за літературним твором.

«Дитячий майданчик»

Мета: удосконалювати вміння ліпити фігури різними способами з цілого шматка, з частин; показати можливість передачі руху ліпній фігурки шляхом невеликого зміни положення рук і ніг; об'єднати виліплені фігурки в загальну композицію; розвивати творчу уяву дітей.

Матеріал: класичний пластилін різних кольорів, стека, серветка.

Хід гри: показати дітям зображення ігрового майданчика, на якому стоять гойдалки і гірка та запропонувати дітям подумати, що ще можна розмістити на ігровому майданчику. Потім запропонувати виліпити свій дитячий майданчик, на якому хотілося б пограти.

«Букви і цифри»

Мета: розширити уявлення дітей про малювання друкованих літер і цифр; показати, що букви і цифри можна не тільки писати, але й ліпити (моделювати) різними способами; закріплювати уявлення дітей про накресленні друкованих букв і цифр; розвивати дрібну моторику рук, конструктивні і творчі здібності, естетичний смак.

Матеріал: дошка для ліплення, маса для ліплення, лічильні, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям виліпити першу букву свого імені. Виліпити своє ім'я. Виліпити букву (цифру) із одного довгого валика, не розділяючи його на частини. Виліпити «сусідів» написаної букви (цифри).

«Пластилінові літери»

Мета: закріплювати прийоми ліплення (відщипування, натискання, розмазування); закріплювати вивчені букви; розвивати дрібну моторику пальців рук, окомір; вчити не виходити за контур; виховувати доводити розпочату справу до кінця.

Матеріал: дошка для ліплення, кульковий пластилін, намальовані букви на картоні, заламинированному скотчем, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям відщипнути шматочок кулькового пластиліну, натиснути і розмазати на зображенні букви. Вимовити вголос намальовану букву.

«Чиї сліди?»

Мета: закріплювати прийоми ліплення в техніці "пластилинографія"; розвивати творчу уяву; сприяти формуванню у дітей інтересу до ліплення.

Матеріал: дошка для ліплення, тісто для ліплення, стека, пристосування для нанесення малюнка (все, що може залишити чіткий відбиток на пластиліні: олівець, соломинка для коктейлю, корпус фломастера, великі гудзики, ключі, монети, черепашки та ін.), серветка.

Хід гри: запропонувати дітям розкочати тісто тонким шаром (0,5—1 см). На поверхні розкочаного тіста видавити потрібне зображення олівцем, стеком, порожнім стрижнем кулькової ручки, соломкою для коктейлів та ін. Діти експериментують, вивчають, порівнюють різні відбитки, намагаються визначити джерело («Хто залишив цей слід?», «Що це таке?», «На що схоже?», «Чим ще можна залишити такий слід?»)

«Незвичайні предмети»

Мета: закріплювати прийоми ліплення; розвивати творчі здібності, дрібну моторику пальців рук; виховувати бажання доводити розпочату справу до кінця.

Матеріал: дошка для ліплення, кульковий пластилін, стека, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям зліпити що-небудь незвичайне: незвичайну машину (на якій можна виїхати в подорож), незвичайне дерево (на якому ростуть незвичайні фрукти) та ін.

«Машина»

Мета: удосконалювати прийоми ліплення: скочування пластиліну між долонями; вправляти у використанні прийому прищипування, відтягування; закріплювати вміння з'єднувати частини, щільно притискаючи їх один до одного, і згладжуванні швів; розвивати дрібну моторику дітей, творчу уяву.

Матеріал: дошка для ліплення, маса для ліплення, стека, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям зліпити машину: «Візьміть шматочок пластиліну і зліпіть корпус машини з кабіною, багажником і капотом. Треба взяти дві зубочистки і проколоти наскрізь низ машини в тому місці, де повинні знаходитися колеса. З чотирьох шматочків тіста зліпіть колеса. Їх товщина повинна бути не менше 9-10 міліметрів. Наколійте колеса на кінці зубочисток».

«Ожила фігурка»

Мета: розвивати фантазію, творчу уяву, дрібну моторику.

Матеріал: класичний пластилін різних яскравих кольорів, стека, серветка.

Хід гри: запропонувати дітям уявити, що вони чарівники: "Ви отримали прекрасний дар і все, що ви зліпите - оживає. Що б ви зліпили?". Діти виконують.

3. Творчо-діяльнісний етап. Завдання етапу навчити втілювати задум у матеріалі, стимулювати фантазію. Форми роботи на цьому етапі: індивідуальні та групові заняття «Зліпи казкового героя», «Квітковий сад», «Український орнамент». Очікувані результати: дитина створює оригінальні вироби, комбінує елементи, пояснює свій задум.

Наведемо приклад методичного забезпечення організованої освітньої форми взаємодії з дітьми, з використанням інноваційної Арт-технології, техніка Тістопластика для дітей дошкільного віку (4-5 років)

Мета: розвиток дрібної моторики, творчих здібностей та уяви дітей дошкільного віку за допомогою ліплення з солоного тіста.

Завдання.

Освітні: ознайомити дітей з основами техніки тістопластики, зокрема із створенням об'ємних фігурок (фрукти, тварини, казкові герої); розвинути вміння моделювати прості форми.

Розвивальні: розвивати дрібну моторику, координацію рухів, просторове мислення, уяву.

Виховні: виховувати старанність, терпіння, вміння працювати у групі, формувати інтерес до творчої діяльності.

1. Техніка Тістопластка.

Арт-технологія за технікою Тістопластика: Ця технологія полягає у виготовленні різноманітних об'ємних виробів (фігурок, квітів, тварин) з тіста. Вона розвиває сенсорне сприйняття, тактильні відчуття, дозволяє дітям експериментувати з формою і текстурою.

Переваги Тістопластики: розвиток дрібної моторики, ліплення активізує м'язи пальців, що позитивно впливає на розвиток письмових навичок та мови; творче самовираження, діти вчаться передавати свої уявлення про світ через створення різноманітних форм з тіста; соціалізація, заняття в групі сприяють розвитку комунікативних навичок, співпраці, обміну ідеями.

Методичні рекомендації для вихователя перед початком роботи з тістом

1. Підготовка робочого простору

Матеріали для заняття:

1. Солоне тісто різних кольорів або білого кольору з додатковими фарбами.
2. Набір інструментів для ліплення (скалки, ножички, форми).
3. Фартушки та дошки для ліплення.
4. Моделі або зразки виробів для натхнення (можуть бути фрукти, овочі або тварини).
5. Серветки для рук.
6. Додаткові матеріали для оздоблення виробів.
7. Фарби
8. Пензлики
9. Вода

Організація місця та покриття робочих поверхонь:

Для кожної дитини виділити індивідуальну робочу зону, використовуючи пластикові дощечки або підкладки, що легко миються.

Перед початком заняття робочі столи необхідно накрити спеціальними захисними покриттями (плівка, воскові скатертини, клейонка) для захисту від тіста та фарб. Це допоможе легко очистити поверхню після заняття.

Місце для сушіння робіт.

Виділіть окремий стелаж, полиці або підвісні сітки для сушіння готових виробів. Важливо, щоб роботи були розкладені так, щоб вони не торкалися одна одної.

Захист одягу: дітям рекомендується одягати захисний одяг – фартушки, які захистять їхній основний одяг від забруднення тістом і фарбами.

Якщо є можливість, можна використовувати спеціальні рукавички для роботи з тістом, особливо якщо діти працюють з фарбами.

2. Підготовка матеріалів

Рецепт тіста для Тістоліплення:

Замішуйте тісто в глибокій мисці.

1. Просіяне борошно змішайте з сіллю та добавками.

2. У готову масу додавайте частинами воду по 50 мл (для різного борошна може знадобитися різна кількість води) і ретельно вимішуйте. Тісто має бути достатньо туге й еластичне.

3. Готове тісто покладіть на 2 години в холодильник, щоб воно стало еластичнішим.

Кольорове тісто

Зробити кольорове тісто можна на стадії замішування, додавши харчові барвники. Щоб виготовити масу для ліплення різноманітних відтінків за допомогою харчових барвників, спочатку потрібно замісити тісто трьох основних кольорів: жовтого, червоного, синього. Потім, комбінуючи його в певних пропорціях, можна отримати масу бажаного кольору.

Можна додати тісту кольору на стадії вимішування. Для цього потрібні харчові барвники у вигляді порошку або гелю. Розведіть порошок в 1 чайній ложці води, добре перемішайте. У кожній порції тіста зробіть заглибину, влийте барвник і ретельно вимісіть тісто. Щоб воно не ставало рідким, додавайте сіль і борошно.

Відтінки можна отримати, змішуючи між собою основні кольори.

Порада. Зауважте, що після висихання колір стане менш насиченим, але якщо ви покриєте його лаком - стане яскравішим.

Змішуючи червоний, жовтий і синій кольори тіста, можна отримати такі нові відтінки:

1. Червоний + Жовтий = Помаранчевий

2. Червоний + Синій = Фіолетовий

3. Жовтий + Синій = Зелений

4. Червоний + Синій + Жовтий = Коричневий або темний відтінок залежно від пропорцій.

5. Помаранчевий + Зелений – дасть відтінок ближчий до оливкового або брудно-зеленого.

2. Помаранчевий + Фіолетовий – може дати темний коричнево-червоний або глибший відтінок коричневого.

3. Фіолетовий + Зелений – може дати дуже темний або приглушений сірий відтінок.

4. Коричневий + Помаранчевий – дасть темно-оранжевий або теплий коричневий.

5. Коричневий + Фіолетовий – може вийти глибокий бордовий або темно-фіолетовий

Зберігання тіста

Солоне тісто зберігайте в холодильнику в поліетиленовому пакеті або щільно закритому контейнері. Краще виймати для роботи маленькі шматочки тіста, тому що воно швидко береться скоринкою. Бажано зберігати тісто не більш

ніж 2-3 доби. Старе тісто темнішає; ним можна виділити окремі ділянки виробу або закласти його всередину.

Сушіння робіт із солоного тіста

Природне сушіння. Після заняття виробу з солоного тіста потрібно залишити сушитися при кімнатній температурі протягом 1-3 днів, залежно від товщини фігурок. Періодично перевертайте їх для рівномірного висихання.

Сушіння в духовці. Можна прискорити процес, використовуючи духовку. Для цього встановіть температуру 50-80°C і сушіть протягом 1-3 годин. Слідкуйте, щоб тісто не перегрівалося і не тріскалося. Краще сушити повільно, на низьких температурах.

Фарби для покриття робіт.

Для розфарбовування робіт із солоного тіста підійдуть гуаш, акрилові фарби або акварель. Акрилові фарби дають більш яскраві та стійкі кольори і добре тримаються на виробках.

Після висихання фарби виробу можна покрити прозорим лаком (акриловим або звичайним лаком для декоративних робіт). Лак захистить роботу від вологи та додасть їй блиску.

Інструменти.

Пластикові ножі та ножички— для різання тіста та створення простих форм. Вони безпечні та легко миються.

Скалки (качалки) – для розкатування тіста, щоб створювати основи або тонкі елементи. Краще використовувати маленькі пластикові або дерев'яні скалки, які зручні для дитячих рук.

Форми для вирізання (формочки) – спеціальні форми для печива або тістоліплення у вигляді тварин, квітів, геометричних фігур. Вони допоможуть дітям створювати різноманітні елементи швидко й просто.

Шпажки, зубочистки, палички – для створення отворів, текстур та деталей. Це прості інструменти, які легко контролювати навіть маленьким дітям.

Пластикові стеки – для детальної роботи, вирізання дрібних елементів, створення текстур і складних форм.

Додаткові інструменти.

Губки або щітки – для створення текстур на поверхні тіста (імітація трави, шерсті, або інших фактур).

Трафарети або штампи – для додавання малюнків або візерунків на поверхню тіста. Вони допомагають створювати акуратні та однакові елементи.

Маленькі пензлики – для нанесення води або рідких елементів на виріб перед скріпленням деталей, а також для розфарбовування готових виробів.

Матеріали для декорування.

Бісер, блискітки, пайєтки – для декорування готових виробів (можна використовувати перед висиханням тіста, щоб закріпити на поверхні).

Гудзики, стрічки, тканини – для додаткового прикрашання робіт. Можна використовувати після висихання для додавання об'ємних деталей.

Фарби та пензлики.

3. Організація роботи з дітьми

Вступ та пояснення.

Рекомендується коротко та доступно пояснити дітям, що таке Тістопластика. Уникайте складних термінів, використовуйте казкові історії для підвищення інтересу. Наприклад, можна сказати: Ми будемо сьогодні ліпити «чарівні чашечки та тарілочки»

Демонстрація.

Перед початком практичної частини обов'язково покажіть, як працювати з тістом та закріплювати елементи. Дітям важливо бачити, як це робить дорослий.

Чергування активності.

Важливо чергувати інтенсивну роботу (малювання) з короткими фізичними вправами, наприклад пальчиковою гімнастикою, щоб зняти напругу та втомленість рук.

4. Техніка безпеки

Використання фарб.

Переконайтеся, що фарби є безпечними для дітей, не токсичними і не мають різкого запаху. Діти часто можуть неусвідомлено торкатися обличчя чи очей, тому потрібно нагадати їм про обережність.

Контроль рухів.

Забезпечте постійний нагляд і пояснюйте правила використання інструментів та матеріалів.

Гігієна.

Після закінчення заняття всі діти повинні мити руки, оскільки робота з фарбами може забруднити шкіру.

5. Етапи роботи з технікою Тістопластика.

1. Підготовчий етап

Підготовка матеріалів: підготовка солоного тіста, скалок, стеків, формочок, робочих дощечок і серветок. Якщо тісто готується безпосередньо перед заняттям, необхідно змішати основні інгредієнти (борошно, сіль, вода, олія) в потрібних пропорціях для отримання пластичного тіста.

Організація робочого місця: робоча поверхня має бути чистою, захищеною клейонкою або спеціальними підкладками. Підготуйте стелажі або полиці для сушіння готових робіт.

2. Знайомство з технікою

Пояснення теми: поясніть дітям, що вони будуть створювати з тіста (наприклад, чашечку і блюдечко, квіти або тварин). Розкажіть про властивості солоного тіста: воно м'яке і піддається ліпленню, а після висихання стає твердим.

Правила безпеки: наголосіть на обережному використанні інструментів (стеків, ножичків) та дотриманні чистоти під час роботи.

3. Основний етап – Ліплення

Підготовка тіста: діти розминають тісто в руках, щоб зробити його пластичним і м'яким. Для кожного виробу вони готують окремий шматок тіста.

Створення базових форм: діти ліплять основні форми: кульки, ковбаски, конуси тощо. Ці базові форми використовуються для створення більш складних виробів (наприклад, ковбаска може стати ручкою чашечки, а кулька — основою голови для тваринки).

Деталізація: діти додають дрібні деталі: ручки, візерунки, очі, вушка, прикрашають свої вироби за допомогою стеків, формочок або інших інструментів.

З'єднання деталей: щоб прикріпити окремі частини виробу (наприклад, ручку до чашки), слід злегка змочити місця з'єднання водою.

4. Завершення ліплення

Фінальна форма: після завершення ліплення всі вироби розміщуються на спеціальних поверхнях для подальшого сушіння.

Сушіння: роботи залишають для природного сушіння (від кількох годин до кількох днів, залежно від товщини виробу) або сушаться в духовці при низькій температурі.

5. Фарбування і декорування

Після висихання: вироби з тіста можна розфарбовувати гуашшю або акриловими фарбами. Діти наносять фарбу на сухі вироби, додаючи кольори та узор.

Останній етап: після висихання фарби можна додатково покрити виріб лаком для надання блиску і міцності (за потреби).

6. Оцінювання результатів

Обговорення робіт: після завершення діти показують свої роботи, діляться враженнями, що вони створили, як працювали з тістом. Вихователь хвалить кожну дитину за старання, звертаючи увагу на успіхи кожного.

7. Зберігання або демонстрація

Виставка: можна організувати невелику виставку дитячих робіт для батьків або залишити вироби для гри в групі.

6. Роль вихователя у процесі заняття

Підтримка.

Важливо постійно підтримувати дітей, коментуючи їхні досягнення. Наприклад: «Ти молодець! Подивися, яка гарно в тебе виходить!». Це підвищить самооцінку дитини та допоможе їй відчувати себе впевнено.

Заохочення експериментів.

Створіть атмосферу свободи та творчості. Заохочуйте дітей експериментувати з формами. Скажіть, що у мистецтві немає помилок, є лише нові відкриття!

7. Підсумок заняття та рефлексія

Оцінка робіт.

Проведіть коротку виставку, щоб діти змогли показати свої роботи один одному. Це допоможе їм вчитися оцінювати не лише свої, але й чужі досягнення.

Запитання для рефлексії.

Запитайте у дітей, що їм найбільше сподобалося під час заняття. Це сприяє розвитку критичного мислення та вміння рефлексувати.

Колективна робота.

Наприкінці заняття створіть спільну колективну роботу, де кожен зможе внести свою частинку до загальної композиції. Наприклад, разом прикрашають один виріб. Це навчить дітей співпраці та цінності командної роботи.

8. Після заняття

Сушіння робіт.

Переконайтеся, що вироби дітей правильно висушені. Якщо це колективна робота, можна разом з дітьми оформити її у вигляді виставки в групі.

Збереження виробів.

Запропонуйте дітям забрати свої роботи додому або зробити виставку для батьків. Це підтримає мотивацію дітей до подальших занять творчістю.

9. Альтернативні активності

Якщо техніка Тістопластики викликає великий інтерес, ви можете включити додаткові теми для наступних занять, наприклад, створення будиночків, створення вареників.

Конспект взаємодії з дітьми, з використанням інноваційної Арт-технології, техніка тістопластика.

Тема: Подорож в чарівний світ посуду

Це заняття поєднує різні активності: пальчикову гімнастику, індивідуальну та колективну творчість, демонстрацію техніки Тістопластики та рефлексію, що дозволяє дітям розвивати уяву, дрібну моторику, естетичне сприйняття, а також отримувати задоволення від створення справжніх предметів побуту.

Інноваційна технологія: Арт-технологія «Техніка Тістопластика»

Вік дітей: 4-5 років

Мета заняття: розвивати дрібну моторику, творчі здібності дітей, уяву через ліплення з тіста; закріплювати знання про форми та пропорції; створювати позитивне емоційне середовище через ігрові форми, вірші та пальчикову гімнастику.

Необхідні матеріали:

1. Солоне тісто різних кольорів або білого кольору з додатковими фарбами.

2. Набір інструментів для ліплення (скалки, ножички, форми).

3. Фартушки та дошки для ліплення.

4. Моделі або зразки виробів для натхнення

5. Серветки для рук.

6. Додаткові матеріали для оздоблення виробів.

7. Вода

Хід заняття:

1. Вступ та мотивація

Вихователь :

– Дітки, сьогодні ми з вами вирушимо у чарівний світ посуду! Чи знаєте ви, що кожна чашечка і блюдечко можуть бути особливими? А якщо ми їх зробимо своїми руками, то вони стануть по-справжньому чарівними! Ми сьогодні виліпимо власні маленькі чашечки та блюдечка, щоб потім з ними гратися у «чайну вечірку». Як вам така ідея?

Цікавий факт для дітей:

– Знаєте, дітки, у давні часи чашечки робили з найрізноманітніших матеріалів: із глини, срібла, золота і навіть порцеляни. А наші чашечки будуть з чарівного тіста!

2. Пальчикова гімнастика

Вихователь:

– Перед тим, як почати ліпити, давайте розігнємо наші пальчики, щоб вони стали сильними і готовими до роботи. Я буду читати віршик, а ви повторюйте за мною рухи.

Віршик для пальчикової гімнастики:

Цей пальчик – чашку миє,

Цей пальчик – воду лє,

Цей пальчик – тісто мнє,

Цей пальчик – ліпить разом,

Цей пальчик – чашечку віднесе на столик зразу!

(Діти повторюють рухи: імітують миття, розтирання, ліплення, потім показують на «столик»)

Вихователь:

– Молодці! Пальчики вже готові до творчої роботи. Тепер можемо починати!

3. Демонстрація та пояснення

Вихователь:

– Давайте подумаємо, яка форма у блюдечка і чашечки? Блюдечко – це кругле, плоске, а чашечка – схожа на маленьку мисочку. Спробуємо зробити їх із нашого солоного тіста.

1. Спочатку візьмемо шматочок тіста і розімнемо його руками.

2. Тепер зробимо кульку для блюдечка. (Показує, як скатати кульку.)

3. Кладемо кульку на дощечку і розкатуємо її в тонкий кружечок — це буде наше чарівне блюдечко! (Показує, як працювати зі скалкою.)

4. Тепер робимо чашечку. Візьміть ще шматочок тіста, зробіть з нього кульку, а потім пальчиками обережно робимо ямку всередині кульки, щоб вийшла форма чашки. (Показує, як пальцями формувати чашечку.)

Цікавий факт:

– А знаєте, що у стародавньому Китаї чашечки були без ручок? Їх тримали двома руками, щоб відчутти тепло чаю. А наші чашечки можуть мати маленькі ручки!

5. Давайте додамо до нашої чашечки ручку. Зробимо тонку «ковбаску» з тіста, прикріпимо її до боків чашечки, і ось у нас з'явилася ручка!

4. Самостійна робота

Вихователь:

– А тепер, дітки, давайте кожен з вас створить своє чарівне блюдечко і чашечку. Не хвилюйтесь, якщо щось не виходить — я допоможу вам! Коли ви закінчите, можете прикрасити свій посуд, додаючи різні узори або орнаменти.

Вихователь підходить до кожної дитини, допомагає у створенні форми чашечки і блюдечка, спонукає до самостійності, заохочує власні ідеї дітей.

5. Чергування активності (під час самостійної роботи)

Якщо діти втомлюються або їм потрібна перерва, вихователь пропонує ігровий елемент або новий віршик:

Віршик для активної перерви:

Ми чарівні чашечки,

На полиці стоїмо,

Носики ми витягнемо,

Пісеньку співаємо!

(Діти імітують чашечки: стоять на місці, витягують ручки, нахилиються вперед і назад, наче «співають»)

Після цього діти можуть повернутися до роботи з новими силами.

б. Підсумок

Вихователь:

– Молодці, дітки! Які у нас сьогодні вийшли чарівні чашечки та блюдечка! Давайте розкажемо, які в кого чашечки — великі, маленькі, а може, навіть із секретом всередині?

Обговорення:

– Запитайте кожну дитину, що саме вона створила, дайте можливість описати свою роботу. Це допоможе розвивати мовлення і самовираження.

Цікавий факт:

– А знаєте, що у різних країнах є різні способи пити чай? Наприклад, в Англії чай п'ють маленькими чашечками, а в Марокко – зі склянок.

Завершення:

– А тепер наші чашечки та блюдечка повинні висохнути, щоб на наступному занятті ми їх розфарбували і зробили ще більш чарівними!

Дякую за вашу старанність, ви сьогодні справжні майстри чарівного посуду!

4. Завдання рефлексивно-оцінювального етапу формувати вміння оцінювати власні й чужі роботи, виражати емоції. Форми роботи: міні-виставки, обговорення «Що мені найбільше подобається у цій роботі?», гра «Художник і глядач». Очікувані результати: дитина вміє описати красу виробу, висловлює емоційне ставлення, виявляє естетичний смак.

Методи роботи: практичні: ліплення, відбитки, комбінування.

Словесні: бесіда, пояснення, обговорення.

Ігрові: сюжетно-рольові ігри («Майстерня гончарів», «Музей»).

Художньо-образні: перегляд фото, ілюстрацій, народних орнаментів.

Форми організації

Індивідуальна діяльність (самостійні роботи дітей). Групова діяльність (створення колективних панно, композицій). Інтегровані заняття (поєднання з музикою, літературою, природознавством). Виставки, конкурси, майстер-класи.

Наведемо приклади інтегрованих занять із використанням тістопластики

КОНСПЕКТ заняття з ліплення «Осінь я люблю в своїм ріднім краю...» для дітей старшого дошкільного віку з використанням тістопластики

Мета: залучати дітей до відтворення у ліпленні краси осінньої пори. Вчити створювати зображення осінніх дерев з пластичного матеріалу (кольорове солоне тісто). Вправляти в умінні виконувати роботу у певній послідовності та використовувати раніше набуті прийоми ліплення (розкачування, скачування, розплющення). Розвивати творчі здібності, інтерес до експериментування, мовлення, уяву, дрібну моторику пальців рук. Виховувати естетичне сприймання природи рідного краю, охайність у роботі.

Матеріал: кольорове солоне тісто, основи картин, дощечки, серветки, зразок, схеми-картинки, вірші про осінь, загадка, аудіо запис.

Хід заняття

I. Етюд «Подаруй гарний настрій»

- Сьогодні я хочу поділитися з вами однією таємницею. Ось послухайте:

Уночі, як вам ще спиться,

Ходить знаю чарівниця.

Ходить садом, полем, гаєм,

Все у шати одягає.

Стає гарно навкруги:

В золоті сади, луги.

Одяг хто подарував?

Хто їх так розмалював? Осінь

Звичайно це чарівниця – Осінь, яка крокує рідним краєм.

Діти, розкажіть осінь яка? Приваблює осінь своєю красою поетів, які складають вірші про її красу і чарівність.

Давайте і ми спробуємо скласти віршик. (добір римованих слів)

Осінь в гості завітала

Всі дерева..... (повдягала)

Ходить осінь по садах,

Листя пада по (ногах)

Листя жовте і червоне падає до.... (ніг)

Ми веселі і щасливі ходимо.... (по них).

- Молодці, гарно слова добирали та віршика складали, а за це вам красуня-осінь передала ось такі листочки. А давайте з ними пограємо.

Танок з листям «Осіннє листячко кружляє»

II. Скажіть, будь ласка, де ростуть ось такі гарні листочки? На деревах

А чи хочете ви на мить відчутти себе осінніми деревцями?

Тоді спробуйте відтворити рухи про які буде іти мова.

Психогімнастика «Я – дерево».

Я – дерево, расту в осінньому лісі. Мої ноги – то міцне коріння у прохолодній землі. Моє тіло – міцний стовбур. Мої руки – великі гілки, які піднімаються вгору аби відчутти сонячне тепло. Мої пальчики – то маленькі гілочки на яких ростуть листочки. Я – дерево. Я бавлюся з вітром. Осінній вітерець мої гілочки гойдає, ніби колискову співає.

Діти, ким ви себе відчули?

Нагадайте будову дерева.

III. Незабаром підуть холодні осінні дощі, вітер пообриває листя і дерева стануть голими. А як хочеться завжди милуватися їх красою.

Що ж можна зробити аби відчувати цю красу і далі? Можна сфотографувати дерева, засушити листя, намалювати осінь).

А ще можна виготовити ось таку картину із вже звичайного для нас матеріалу – солоного тіста.

Чи бажаєте ви своїми вправними рученятами виготовити ось таку красу?

- Тоді я зараз покажу, як виконувати роботу, а ви мені допоможете.

Підказкою в роботі нам стануть схеми-картинки.

1. Схема «Стовбур»

Як ви гадаєте, з чого ми почнемо роботу? (треба зліпити стовбур)

Якими рухами рук ми будемо його ліпити? (прямими)

Де ми його прикріпимо? (посередині)

2. Схема «Великі гілки».

Погляньте на наступну картинку і скажіть, що тепер треба зліпити?
(гілки)

Нагадайте, якими рухами рук будемо ліпити великі гілки?

Як розмістимо гілки? (по обидві сторони стовбура)

3. Схема «Маленькі гілки»

Що тепер будемо ліпити? (маленькі гілочки)

Якими рухами рук? (прямими)

Де розмістимо маленькі гілочки?

4. Схема «Листя».

Наступна картинка підказує нам слідуючий етап роботи.

Як ви гадаєте, що тепер будемо робити? (ліпити листя)

Якої форми буває листя? (круглої, видовженої)

Аби зліпити круглий листочок, я відірву шматочок тіста і скатаю кульку.

Якими рухами рук? (круговими)

Алінка, допоможи мені, будь ласка. (дитина ліпить листочок)

Прикладаючи кульку до гілочки – натискаємо легенько пальчиком і трішки розплющуємо кульку.

Якщо видовжений листочок, то тісто ми будемо розкачувати прямими рухами рук і так само прикріпимо натискаючи на нього пальчиком.

- Підкажіть, як зліпити ягідки горобини? (показ дитиною)

Як будемо прикріплювати?

5. Схема «Оздоблення манкою»

Аби надати картині виразності, використаємо кольорову манку.

Анюта, нагадай, будь ласка, як можна оздобити нашу роботу манною крупою? Показ дитиною

IV. Чи зрозуміло вам, як виконувати роботу?

- Тож пригадайте послідовність її виконання. (закріплення прийомів роботи дітьми)

А щоб пальчики вправно працювали, виконаємо масаж.

Масаж «Каштанчик»

Ти котись, котись каштанчику.

Привітайся з кожним пальчиком.

Нехай будуть всі вони сильні, вправні та міцні.

По долонці покружляй,

Їй енергію віддай,

Що природа наділила –

Це надасть малятам сили.

V. Самостійна робота дітей.

VI. Розгляд робіт

Що ми сьогодні робили?

Для чого ми створювали картини?

Яка картина вам найбільше нагадує справжню осінь?

Чому саме вона?

- Молодці! Ви гарно попрацювали. Подивіться і скажіть, а що нагадують ваші роботи? (алея дитячого садка)

Так діти, ми своїми руками створили осінню казкову алею нашого садочка по якій щодня гуляємо. Тепер ми зможемо завжди милуватися її красою.

То може і віршика про осінь прочитаємо?

Конспект заняття з ліплення «Сніговичок» для дітей старшого дошкільного віку з використанням тістопластики

Мета: вчити дітей працювати з пластичним матеріалом (тістом); закріплювати вміння ліпити предмети кулястої форми, розкачуючи тісто коловими рухами між долоньками, з'єднувати виліплені форми притискаючи одна до одної; розвивати дрібну моторику рук; виховувати інтерес до процесу ліплення, охайність, уважність, зосередженість.

Матеріал: фланелеграф; ілюстрації зимової тематики; сніговик з частин; муляжі овочів; серветки; масажна кулька; солоне тісто.

Хід заняття

I. Організаційний момент

Психогімнастика

Сядьте, дітки, всі рівненько.

Усміхніться всі гарненько.

Посміхніться всі до мене,

Посміхніться до гостей.

Привітайтеся, Добрий день!

-Ви сьогодні, малята, всі такі усміхнені, привітні, гарні. Я рада вас бачити здоровими. Давайте ми візьмемося за ручки та подаруємо один одному тепло своїх долоньок.

Сюрпризний момент

-Подивіться, хто ж до нас завітав у гості?

Я – веселий Сніговик,

Зліплений зі снігу

І стою я у дворі

Дітвора навтіху.

-Привітайтеся зі Сніговичком. Посміхніться йому. Яка зараз пора року? Взимку падає сніжок. Давайте покажемо, як падає сніг.

Дихальна гімнастика «Буря в пляшечці»

-Взимку холодно і морозець щипає нас за щічки, носик, вушка. Давайте пограємо гру.

Вправа на увагу «Вухо – ніс – щічки»

-Дітки, я вам принесла ще одного Сніговичка, але він такий великий, що не помістився мені у коробочку. Допоможіть його зібрати з частинок.

Гра «Склади Сніговичка»

-Якого кольору Сніговичок?

-З яких фігур він виготовлений?

-Кружечки однакові за розміром чи різні?

- Носик у Сніговичка з морквини. Подивіться, чи є серед овочів морква для носика Сніговичка?

Д/Г «Найди морквину»

-Взимку ми граємо у сніжки. Щоб пограти у гру, нам потрібно виготовити сніжок.

Серветки мнемо, мнемо

І сніжок виготовимо.

Фізкультхвилинка «Гра в сніжки»

(Під музику грають у сніжки)

II. Мотивація

Поки діти грають, на фланелеграфі змінюю обличчя усміхненого Сніговичка на сумне.

-Щось наш Сніговичок зажурився. Це тому, що у нього немає друзів. Давайте зліпимо йому друзів.

III. Продуктивна діяльність

-Підготуємо ручки до роботи.

Пальчикова гімнастика «Сніжок»

Раз, два, три, чотири

Діточки сніжок зліпили.

Він кругленький і гладенький,

Але зовсім не смачненький.

-А ще розізнаемо ручки кулькою.

Ця кулька не проста,

А колюча, ось яка.

Будемо з кулькою грати,

Своїм ручкам допомагати.

Раз катаєм, два катаєм

І долоньки зігріваєм.

Катаємо, катаємо

На кульку натискаємо.

-Поплескайте по кульці лівою рукою, правою рукою.

-Пристаємо до роботи. Сніговичка будемо ліпити з тіста.

-Скільки має бути кульок? (Три)

-Чи однакові кульки мають бути? (Різні)

-Яка кулька стане нижньою частиною тулуба? (Найбільша)

-Яка кулька стане верхньою частиною тулуба? (Середня)

-Яка кулька стане головою Сніговика? (Найменша)

-Ділимо тісто на три різні частинки, кожену катаємо в долоньках, щоб вийшла кулька. З'єднуємо частинки, притиснувши одну до одної.

(Діти виконують завдання під музичний супровід)

За потреби допомагаю дітям (беру руки дитини і виконуємо дії з тістом її руками, коментуючи рухи), стежу, щоб малята не квапились, не губили тісто, заохочую дітей до самостійних дій, стимулюю мовленнєве спілкування під час роботи.

III. Підсумок

Поки діти ліплять, змінюю сумне обличчя Сніговичка на веселе.

-Сніговичок дякує вам за те, що у нього тепер так багато друзів.

-Ми молодці!

Організуємо виставку дитячих робіт.

Конспект заняття з ліплення «В гостях у казки» для дітей старшого дошкільного віку з використанням тістопластики

Мета: навчальна: формувати у дітей інтерес до театрального мистецтва, долучаючи дітей до театралізованої діяльності та показуючи лялькову виставу за казкою «Колобок».

Розвиваюча: розвивати діалогічне мовлення, мислення, фантазію, творчість під час дитячої театралізації; увагу, пам'ять та уяву. Тренувати дітей у ліпленні фігури тварин та людей з пластиліну, дотримуючись форм частин тіла, пропорцій та розвивати дрібну моторику пальців рук.

Виховна: виховувати інтерес до народних казок, бажання дружити.

Обладнання: демонстраційний матеріал: казкові персонажі до лялькового театру та атрибути до нього, ширма для лялькового театру.

Роздатковий матеріал: пластилін, дощечки, стеки за кількістю дітей.

Хід заняття

Організаційний момент:

На сусіда подивіться

Їм гарненько посміхніться

Привітайтеся як годиться.

«Добрий день»

І на мене подивіться

Мені теж ви усміхніться.

Сонце заглядає у віконце

Де сміються дітлахи

Нам дарує книжку сонце

Де живуть наші казки.

Вихователь: Казка – це дивовижний, чарівний світ, в якому відбуваються самі незвичайні чудеса і перетворення.

- А ви любите казки?

Тоді я пропоную вам відправитися в казкову подорож.

- Що ж, рушаємо... (ходьба по килимку до визначеного місця) Діти, куди ми потрапили? Так, до лялькового театру.

- А як потрібно себе поводити у театрі?

Адже ви – є глядачі, і щоб не заважати тим хто поряд, і тим хто показує нам цю виставу – акторам, потрібно чемно поводитись.

Вихователь:

Яку ж казку ми побачимо?

Може казку про зайчатко

Що від вовчика біжить

- «скік», «скік», «скік».

Чи про білочку руденьку

Що на дереві сидить.

А можливо рукавичку,

Жабка «ква», «ква», «ква» знайшла.

А про кого ? Хто зна?

Починається казка ця.

Вихователь: Сьогодні у нас в гостях побуває знайома казка, а яка - про це ви дізнаєтеся відгадавши загадку:

З борошна, сметани він,

У спекотній грубці був,

На віконці лежав

Так і з дому утікав.

Він рум'яний і кругленький

- Хто ж це? (Колобок - руденький)

Вихователь: Діти, герої цієї казки заховані в чарівній коробці. А що це за герої, ви дізнаєтеся, відгадавши ось ці загадки:

(Вихователь після кожної відгадки пропонує дитині зобразити героя, нагадуючи, що за допомогою рухів і жестів можна показати характер персонажів, їх особливості).

Вихователь:

Він втомлений, мовчазний

Іноді злегка буркотливий,

Ходить з довгою бородою,

Старий, хто це такий? (Дід)

Дуже добра вона,

Все прощає всім завжди

Всі комори помела,

По засіках поскребла

Дідові щось спекла. (Баба)

Незграбний, клишоногий,

Хто всю зиму смокче лапу? (Ведмідь)

У сірій шубці ходить влітку,

У білу взимку одягнений він.

Ось петляє по галявині,

Здогадалися? Це...(Зайчик)

Пухнастий хвіст, руде хутро,

Ступає м'яко, так хитренько!

Голосом ніжним каже вона,

Що за красуня ця? (Лисиця)

Сіруватий, зуби гострі має,

По полю нишпорить,

Ягнят, телят шукає. (Вовк)

Вихователь: Молодці дітки!

Вистава розпочинається!

(Вихователь показує лялькову виставу по казці «Колобок»)

Гра - драматизація - Ну що сподобалася вам вистава?

- А чи сподобався вам кінець казки?

- Який він, сумний чи радісний?

- А ви б хотіли щось змінити в казочці?

- Зробімо всіх звірів добрішими!

Тоді давайте спробуємо! Пропоную вам діти спробувати бути героями!

(Відбувається показ вистави за участю дітей)

Колобок сидів на віконечку, а тоді з віконечка на лавочку - скік, а з лавочки - стриб - на стежечку...

І покотився колобок

З двору стежкою в лісок

Покотився, застрибав

І нарешті, в ліс попав...

Колобок підходить до зайчика:

А під кущем сидить звірятко

Довгі вушка, сірі лапки

- Хто це, малята? (Зайчик)

Колобок: Не їж мене, зайчику, я тобі пісеньку заспіваю:

Я від баби втік

Я від діда втік

Смачний, солодкий як медок

Всі називають..... (колобок)

Давай дружити!

Зайчик: Давай! (тиснуть одне одному руки)

- Привітався колобок з зайчиком, тай покотився далі лісом.

Коли це вовчик в лісі десь блукає

Зайця і Колобка шукає, ой шукає...

Вовк: Р – Р – Р...

- Не бійся, колобок, він хороший!

Колобок: Не їж мене вовчику, я тобі пісеньку заспіваю.

- Не потрібна пісенька. Вовк вже її чув. Він хоче, щоб колобок відгадав загадку. А наші дітки йому допоможуть.

Загадка

Прийшла до нас бабуся у білому кожусі.

Поля причепурила -

Пухнастим снігом вкрила.

Відгадайте, хто вона,

Ця бабуся чепурна? (Зима)

- Молодець, колобок! Справився зі своїм завданням. Тож подружіться з вовчиком. (вітаються)

Вовк: Ти пробач, що налякав. Просто в лісі я гуляв.

Покотився колобок...

Далі в ліс через струмок...

Дітки, чую хтось бредє

(з'являється ведмідь)

Ведмідь: Я ведмідь до меду ласий. Другом стань мені будь ласка! Та спочатку відгадай загадку!

Загадка

Біле, як сорочка,

Пухнасте, як квочка.

Крил немає,

А гарно літає.

Що це за птиця,

Що сонця боїться? (Сніг)

Покотився колобок

Далі стежкою в лісок,

А на зустріч йде лисиця

Хвостата сестриця.

Лисиця: Краща подружка у лісі. Для звірят - це я лисиця.

Колобок: Не їж мене лисичко, я тобі пісеньку заспіваю...

Лисичка: Навіщо мені твоя пісенька. Краще я тобі заспіваю.

(Пісня «Я лисичка, я сестричка»)

- І з лисичкою подружився наш колобок. У цій казочці він знайшов багато друзів.

Наша казочка підійшла до кінця. Добро завжди перемагає зло. Тож будьмо добрими!

Вихователь: Дітки які ж ви молодці! А зараз я пропоную вам зліпити улюбленого героя.

Фізкультхвилинка:

Але спочатку трішки розізнаємось.

Встанемо разом на хвилинку,

зробимо фізкультхвилинку:

Руки вгору, руки вниз,

вправо, вліво нахились,

Сіли, встали, сіли, встали, як зайчата, пострибали,

Ніжками потупотіли, у долоньки поплескали,

Веселенько усміхнулись, до роботи повернулись.

Ліплення: (Діти ліплять з пластиліну казкових героїв)

Вихователь: Діти, що сьогодні ми робили на занятті?

Що вам сподобалося найбільше?

Вихователь: Дякую, дуже гарні вийшли у вас герої. Давайте влаштуємо в нашій кімнаті виставку робіт. До наступної казкової подорожі!

Очікувані результати реалізації системи

Підвищення рівня естетичного сприймання (дитина помічає й оцінює красу).

Активізація творчої ініціативи (самостійно вигадує образи, сюжети).

Розвиток емоційної чутливості (виражає почуття через виріб).

Ознайомлення з елементами українського декоративного мистецтва.

Формування основ естетичного смаку, здатності оцінювати художні твори.

Таким чином, розроблена й запропонована система роботи з формування естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики доводить доцільність використання даного виду діяльності як інтегрованого педагогічного ресурсу. Її структура передбачає поетапність та системність: від формування базових сенсорних уявлень і простих прийомів роботи з тістом до створення самостійних художніх композицій з урахуванням естетичних закономірностей. Особливістю системи є поєднання практичної творчої діяльності з пізнавальною та емоційно-ціннісною, що забезпечує цілісний розвиток дитини. Тістопластика в такому контексті не лише сприяє розвитку дрібної моторики, уяви та фантазії, а й формує естетичний смак, уміння гармонійно поєднувати кольори й форми, відчувати красу матеріалу.

Запропонована система демонструє значний потенціал для збагачення художньо-естетичного досвіду дітей та створює основу для їхньої подальшої творчої самореалізації.

Висновки до другого розділу

У другому розділі було визначено діагностичний інструментарій та розроблено систему роботи з формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики. Запропоновані методи діагностики дозволяють відстежити рівні сформованості естетичного сприймання, художньо-творчих умінь та емоційно-ціннісного ставлення дітей до мистецтва.

Розроблена система роботи показує, що тістопластика є ефективним педагогічним засобом, здатним інтегрувати сенсорний, когнітивний, емоційний і творчий розвиток дошкільників. Вона дає можливість педагогові організувати

освітній процес так, щоб кожна дитина не лише опанувала техніку роботи з матеріалом, а й навчалася бачити красу, відчувати гармонію, виражати власний внутрішній світ у художніх образах.

Отже, тістопластика виявляється вагомим чинником розвитку естетичної компетентності старших дошкільників, а запропоновані інструментарій і система роботи можуть стати підґрунтям для подальших практичних досліджень і методичних рекомендацій.

Рекомендації для педагогів щодо формування естетичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики

Формування естетичної компетентності старших дошкільників засобом тістопластики вимагає від педагога цілеспрямованої організації освітнього процесу, що поєднує практичну діяльність із розвитком художнього смаку, емоційної чутливості та здатності до творчого самовираження. Передусім необхідно створити в групі сприятливе естетичне середовище: забезпечити доступ дітей до якісних матеріалів (солоне тісто різної консистенції, інструменти для роботи, природні та декоративні елементи), організувати робочий простір так, щоб він стимулював уяву та сприяв виникненню естетичних переживань. Важливо подбати й про візуальні зразки – дитячі та народні вироби, репродукції творів декоративно-ужиткового мистецтва, фотографії, що допоможуть дітям краще зрозуміти красу форм, кольорів і композицій.

У процесі занять педагог має враховувати вікові й індивідуальні особливості дошкільників. Доцільно починати з простих вправ на розвиток дрібної моторики та сенсорного досвіду: розкачування, стискання, поєднання шматочків тіста, створення елементарних форм. Лише поступово слід переходити до більш складних завдань, які передбачають відчуття пропорцій, симетрії, гармонії кольорових поєднань та сюжетної цілісності. Важливо, щоб педагог не нав'язував готових схем, а стимулював дитячу ініціативу, пропонував кілька варіантів вирішення одного завдання, спонукав дітей до пошуку власних способів художнього вираження.

Окрему увагу слід приділяти розвитку емоційно-ціннісного ставлення дітей до процесу і результатів творчості. Доцільно супроводжувати практичну роботу бесідами про красу в природі, у мистецтві, у повсякденному житті; звертати увагу дітей на кольори, форми, ритмічні повтори, які можна відобразити у власних виробах.

Педагогові важливо підтримувати позитивний емоційний фон заняття, заохочувати навіть найменші успіхи, підкреслювати індивідуальність кожної роботи. Обговорення готових виробів має відбуватися в доброзичливій атмосфері: діти можуть розповісти про свій задум, поділитися відчуттями, висловити думку щодо робіт однолітків, учитися оцінювати красу без порівнянь і змагань.

Позитивний ефект матиме інтеграція тістопластики з іншими видами мистецької діяльності. Наприклад, перед створенням композиції педагог може запропонувати дітям послухати музичний твір чи розглянути картину, що сприятиме емоційному налаштуванню.

Ліплення можна поєднувати з читанням художніх текстів, казок, легенд, у яких описуються певні образи, а також з природними спостереженнями: після прогулянки діти можуть створити з тіста квіти, птахів чи інші об'єкти, які їх вразили. Така інтеграція забезпечує ширший культурний контекст і сприяє формуванню цілісного естетичного світогляду.

Не менш важливим є використання народного мистецтва як джерела натхнення. Педагог може знайомити дітей із традиційними орнаментами, символами, декоративними формами, пропонуючи відтворити або переосмислити їх у тістопластиці. Це допомагає не лише розвивати естетичні вміння, а й формувати національну ідентичність, виховувати повагу до культурної спадщини.

Система роботи з тістопластикою має також передбачати поступове ускладнення завдань – від індивідуальних вправ до колективних проєктів. Виконання спільних композицій сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню домовлятися, поєднувати ідеї, створювати гармонійну композицію з урахуванням внеску кожної дитини. Колективні роботи можуть стати основою для організації міні-виставок у групі чи закладі, що підсилює мотивацію дітей і дозволяє їм відчути себе справжніми творцями.

Таким чином, педагогові слід організувати освітній процес із використанням тістопластики так, щоб він поєднував сенсорний, когнітивний, емоційно-ціннісний і творчий розвиток дитини. Важливо забезпечувати баланс між навчанням конкретним технічним прийомам і свободою творчого вибору, стимулювати ініціативу й фантазію дітей, виховувати в них уміння бачити красу навколо та втілювати її у власних виробах.

Лише за таких умов тістопластика постає не просто видом декоративно-ужиткової діяльності, а потужним засобом формування естетичної компетентності старших дошкільників, їхнього художнього смаку, культури почуттів і потреби в творчості.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало можливість комплексно розглянути проблему формування естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом тістопластики, визначити теоретичні основи цього процесу, розробити діагностичний інструментарій, запропонувати систему роботи та сформулювати методичні поради для педагогів.

Насамперед, у роботі було уточнено сутність ключових понять, що створило наукове підґрунтя для подальших досліджень. Аналіз наукових джерел показав, що компетентнісний підхід у сучасній освіті є одним із провідних, адже він дозволяє розглядати розвиток особистості цілісно, не обмежуючись лише знаннями чи вміннями. Встановлено, що естетична компетентність у дошкільному віці проявляється у здатності дитини не тільки сприймати красу у природі, мистецтві та навколишньому світі, а й активно відтворювати її у власній творчій діяльності. Це інтегроване утворення охоплює когнітивний компонент (знання та уявлення про естетичні категорії), емоційно-ціннісний компонент (здатність емоційно відгукуватися на красу, цінувати її) та діяльнісний (уміння втілювати власні естетичні уявлення у художніх виробках).

Аналіз літератури та педагогічної практики підтвердив, що декоративно-ужиткове мистецтво є дієвим засобом формування естетичної компетентності дошкільників. Особливе місце серед його видів належить тістопластиці. Її специфіка полягає в доступності, природності матеріалу, можливості поєднання сенсорного, пізнавального й творчого розвитку. Тістопластика дає дитині змогу експериментувати з формами, фактурами, кольорами, відчувати гармонію, вчитися створювати виразні образи, розвиває дрібну моторику, уяву, фантазію, що безпосередньо впливає й на мовленнєвий розвиток.

У другому розділі було запропоновано діагностичний інструментарій, який дозволяє визначати рівні сформованості естетичної компетентності. До критеріїв віднесено: естетичне сприймання, художньо-творчу активність,

емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва. Кожен критерій передбачає низку показників, які можна виявити за допомогою спостережень, аналізу дитячих робіт, бесід, спеціально дібраних творчих завдань. Такий підхід забезпечує комплексність діагностики й дозволяє педагогу визначати динаміку розвитку дітей у цій сфері.

Важливим результатом дослідження стала розробка системи роботи з тістопластикою як засобу формування естетичної компетентності. Вона має поетапний характер: від опанування елементарних технік роботи з тістом (розкачування, з'єднання деталей, формування простих елементів) до створення сюжетних і декоративних композицій. Кожен етап спрямований не лише на оволодіння технічними прийомами, а й на розвиток здатності дитини бачити й відчувати красу, гармонійно поєднувати елементи, передавати власні емоції через художній образ. Система передбачає також інтеграцію тістопластики з іншими видами діяльності: музичною, літературною, пізнавальною, що значно підвищує її виховний і розвивальний потенціал.

Були розроблені методичні поради для педагогів, які мають практичне значення. Вони акцентують увагу на створенні естетичного середовища, добірї якісних матеріалів, використанні народного мистецтва як джерела натхнення, поступовому ускладненні завдань, врахуванні індивідуальних особливостей дітей. Важливим є також розвиток у дошкільників позитивного емоційного ставлення до творчої діяльності, формування вміння оцінювати не лише результат, а й сам процес, що сприяє зростанню їхньої естетичної чутливості.

Особливу увагу приділено організації індивідуальної та колективної творчості. Якщо індивідуальна діяльність дозволяє розкрити особистісний потенціал, то колективна формує комунікативні навички, здатність домовлятися, поєднувати ідеї, створювати гармонійні композиції спільними зусиллями. Це має велике значення для соціалізації дитини, виховання у неї почуття причетності до спільної справи, розвитку співтворчості.

Загалом результати дослідження підтверджують, що тістопластика є ефективним засобом формування естетичної компетентності старших дошкільників. Вона забезпечує гармонійний розвиток сенсорної, когнітивної, емоційно-ціннісної та творчої сфер, сприяє становленню естетичного смаку, художнього мислення, культури почуттів, формує у дітей потребу в красі та творчості. Крім того, тістопластика має значний корекційно-розвивальний потенціал, оскільки сприяє розвитку дрібної моторики, концентрації уваги, посидючості, що важливо для підготовки дітей до шкільного навчання.

Таким чином, проведене дослідження дозволило комплексно обґрунтувати педагогічні можливості тістопластики у формуванні естетичної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Теоретичний аналіз, запропонований діагностичний інструментарій, система роботи та методичні поради становлять єдину логічну систему, яка може бути впроваджена в практику закладів дошкільної освіти. Отримані результати можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень і розробки практичних рекомендацій для вихователів, методистів і викладачів педагогічних закладів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзікова Л. В. Компетенція та компетентність: до визначення понять у пошуках зарубіжних дослідників. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2008. Вип. 12. С. 291–296.
2. Аторіна В. Підготовка майбутніх вихователів до естетичного виховання дітей дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Кропивницький, 2019. 20 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 11.08.2025).
4. Білан О. І. Українське дошкілля : програма розвитку дитини дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
5. Бондаренко Л. В. Тістопластика в дошкільній освіті : практ. посіб. Київ : Мандрівець, 2002. 67 с.
6. Борщ Р. М. Радість творчості: програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 72 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В. Т. Бусел. Київ : Перун, 2005. 1728 с.
8. Ветлугіна Н. О. Система естетичного виховання в дитячому садку. Київ : Радянська школа, 1977. 255 с.
9. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8. С. 224–233.
10. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. В. О. Огнев'юк. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

11. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 11.08.2025).
12. Картотека «Дидактичні ігри з ліплення для дітей дошкільного віку». URL: <https://naurok.com.ua/kartoteka-didaktichni-igri-z-liplennya-dlya-ditey-doshkilnogo-viku-182486.html> (дата звернення: 11.08.2025).
13. Качковська Н., Свида Л. Ліплення із солоного тіста та глини. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. 64 с.
14. Клокова Ю. Формування художньо-естетичного смаку в дошкільників. *Вісник Інституту розвитку дитини*. 2011. Вип. 2. С. 265–268.
15. Кляйн Е. Великий етимологічний словник англійської мови. Elsevier Publishing Company, 1996. 355 с.
16. Комаринська Ю. Тістопластика як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/tistoplastika-ak-zasib-rozvitku-tvorcih-zdibnostej-ditej-doshkilnogo-viku-56789.html>.
17. Костюк С. В. Естетичне виховання дошкільника – складова гармонійного розвитку дитини. *Дошкільне виховання*. 2020. № 4. С. 12–16.
18. Лозова В., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. 400 с.
19. Макаренко М. Фігурки із солоного тіста. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 96 с.
20. Малицька Т. М. Ліпимо з дітьми з солоного тіста : методичні рекомендації. Рівне, 2021. 45 с.
21. Методичне перспективне планування гурткової роботи з ліплення з солоного тіста для дітей 5–6 років / уклад. О. І. Сидоренко. Київ, 2019. 32 с.
22. Методичні розробки та гурток «Країна тістопластики» для 5–6 річних дітей / за заг. ред. І. П. Коваль. Житомир, 2020. 58 с.

23. Михайлова Л. М. Естетичне виховання молоді: компетентнісний підхід. *Вісник НТУУ КПІ: Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2009. № 1. С. 158–162.
24. Мнищенко К. В. Особливості формування основ художньо-естетичної культури здобувачів дошкільної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. Вип. 18. С. 88–92.
25. Мнищенко К. В. Особливості естетичного виховання дітей у процесі ознайомлення з народною творчістю. *Розвиток освіти і науки: проблеми, теорія, досвід і перспективи* : матер. II заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. 2021. С. 77–79.
26. Мнищенко К. В., Волошина О. В. Педагогічні умови формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ. *Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів* : монографія. 2021. С. 277–294.
27. Найкращі вироби із солоного тіста. Харків : Віват, 2016. 64 с.
28. Найкращі вироби із солоного тіста : збірка ідей та майстер-класів для творчості дітей. Київ : Gloriya Kids, 2024. 80 с.
29. Одерій Л. Розвиток художніх та естетичних здібностей дітей старшого дошкільного віку. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2010. Спецвип. 4, ч. 1. С. 217–222.
30. Онищенко І. В. Дитяча література як засіб формування естетичної свідомості дошкільника. *Педагогічний дискурс*. 2018. Вип. 24. С. 89–94.
31. Педагогіка мистецтва : монографія / ред. О. М. Олексюк. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
32. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ : Знання, 2006. 311 с.
33. План-конспекти художньо-продуктивної діяльності з ліплення із солоного тіста : на допомогу вихователю. Вінниця, 2022. 40 с.

34. Половіна О. А., Кондратець І. В. Дитина у світі мистецтва : метод. рек. до програми «Дитина». Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 568 с.
35. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 456 с.
36. Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука : зб. ст. / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. 127 с.
37. Рагозіна В. В. Художні техніки в естетичному розвитку дошкільників. *Мистецтво та освіта*. 2012. № 2 (64). С. 64.
38. Русова С. Ф. Дошкільне виховання. *Вибрані педагогічні твори*. Київ : Освіта, 1996. С. 34–88.
39. Шаповалова О., Парфілова С., Лобова О., Пушкар Л. Арт-освіта у формуванні естетичної культури дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Суми : Мрія, 2020. 184 с.
40. Шост Н. Б. Художньо-естетична діяльність (аплікація, ліплення) : альбом-посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 56 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**Змістовим показником
естетичної компетентності
є**

ДОДАТОК Б

Критерії та науковці

Таблиця

Критерій естетичної компетентності	Суть критерію	Науковці, які досліджували
Естетичне сприймання	Усвідомлене сприймання краси в навколишньому середовищі, природі, мистецтві	Л.С. Виготський (2006), О.П. Левченко, Н.В. Ляшенко (2014)
Творча активність	Прояв ініціативи, самовираження, створення художніх образів, участь у творчих завданнях	О.П. Левченко, Н.В. Ляшенко (2014), В.С. Мольяр (2010)
Естетична оцінка	Здатність оцінювати твори мистецтва, об'єкти навколишнього світу, порівнювати та робити вибір	В.С. Мольяр (2010), С. Кольберг (2012)
Емоційна чутливість	Вміння адекватно реагувати на красу, прояв емоційної реакції на естетичні стимули	Л.С. Виготський (2006), С. Кольберг (2012)

ДОДАТОК В

Етап	Завдання	Форми роботи	Очікувані результати
Підготовчо-мотиваційний	Викликати інтерес до тістопластики; ознайомити з матеріалом та інструментами; створити позитивний емоційний настрій.	Бесіди «Що можна зробити з тіста?»; перегляд фото та готових виробів; сенсорні ігри з тістом («Відчуй форму», «М'яке – тверде»).	Дитина знає про можливості тістопластики; виявляє інтерес і бажання брати участь у творчій діяльності.
Сенсорно-естетичний	Формувати уявлення про форму, колір, фактуру, пропорції; розвивати естетичне сприймання й сенсорну чутливість.	Вправи «Зліпи геометричні фігури», «Відбитки й візерунки»; ігри з кольоровим тістом; завдання на симетрію та ритм.	Дитина розрізняє форми, відтінки, пропорції; виявляє емоційне задоволення від процесу.
Творчо-діяльнісний	Розвивати творчу уяву та фантазію; навчати втілювати власний задум у матеріалі; формувати навички самостійної роботи.	Індивідуальні та групові заняття («Казковий герой», «Квітковий сад», «Орнаменти в стилі Петриківки»); колективні панно; інтегровані заняття (з музикою, літературою, природознавством).	Дитина самостійно створює вироби; виявляє фантазію та ініціативу; використовує різні техніки й комбінації.
Рефлексивно-оцінювальний	Формувати вміння оцінювати результати діяльності; виховувати емоційне ставлення до краси; розвивати естетичний смак.	Міні-виставки та презентації робіт; обговорення «Що мені найбільше подобається?»; гра «Художник і глядач».	Дитина вміє висловлювати емоційне ставлення; дає прості естетичні оцінки; має сформоване позитивне ставлення до

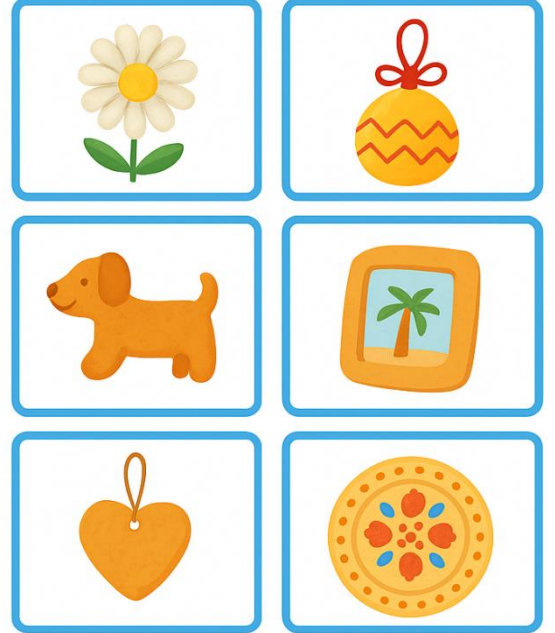
			мистецтва і творчості.
--	--	--	---------------------------

ДОДАТОК Г

ЇЖА З ТІСТА

ВИРОБИ З ТІСТА

ДОДАТОК Д

